

Pauliina Paju

LAPSEN VASU- YHTEINEN MATKA LAPSEN PARHAAKSI
Päiväkoti Tilkkutäkin varhaiskasvatuskeskustelulomakkeiden uudistami-
nen

Sosiaalialan koulutusohjelma

2014

LAPSEN VASU- YHTEINEN MATKA LAPSEN PARHAAKSI

Päiväkoti Tilkkutäkin varhaiskasvatuskeskustelulomakkeiden uudistaminen

Paju, Pauliina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Toukokuu 2014
Ohjaaja: Frigren, Kirsi-Leena
Sivumäärä: 53
Liitteitä: 9

Asiasanat: varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma, kasvatuskumppanuus

Opinnäytetyöni on työnantajan ehdottama kehittämishanke, jonka tavoitteena oli uudistaa päiväkoti Tilkkutäkin käytössä olevia varhaiskasvatuskeskustelulomakkeita. Tavoitteena oli saada aikaan lomakkeet, jotka ovat henkilökunnan mielestä selkeämmät, helpommat täyttää, mielekkäämmät ja ottaa sisältöä mietittäessä entistä enemmän huomioon vanhempien mielipide.

Kehittämistehtävän avuksi laadittiin päiväkodin lasten vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle kyselylomakkeet, joiden tarkoituksena oli kartoittaa vanhempien ja henkilökunnan toiveita varhaiskasvatuskeskustelulomakkeiden sisällöstä.

Kyselylomakkeiden tulosten mukaan vanhemmille oli tärkeää saada varhaiskasvatuskeskusteluissa tietoa siitä, miten lapsen arki päiväkodissa sujuu ja mitä lapsi päiväkodissa touhuilee. Vanhemmille oli tärkeää myös, että heillä oli rauhassa aikaa keskustella päiväkodin henkilökunnan kanssa lapsensa asioista. Vanhemmille oli myös tärkeää kuulla lapsen kehityksen tämän hetkinen tilanne. Henkilökunnan toiveet kyselylomakkeiden pohjalta olivat melko samansuuntaiset kuin vanhemmillakin. Henkilökunta piti tärkeänä, että varhaiskasvatuskeskusteluissa keskusteltaisiin lapsen arjen sujumisesta päiväkodissa sekä lapsen kehityksessä huomioon otettavista asioista. Henkilökunta piti myös tärkeänä, että varhaiskasvatuskeskusteluissa käytäisiin läpi lapsen vahvuuksia, mitkä ovat lapsen haasteet ja miten vanhempien kanssa yhdessä päästäisiin kyseisessä asiassa tavoitteeseen.

Haastavinta varhaiskasvatuskeskustelulomakkeiden kehittämisessä oli lomakkeiden sisällön tarkka pohtiminen. Mitkä olisivat ne oikeat kysymykset vanhemmille niin, että ne palvelisivat parhaiten kasvatuskumppanuutta? Entä, mitkä olisivat ne oikeat havainnoitavat asiat henkilökunnan lomakkeissa, jotta vanhemmat saisivat mahdollisimman kattavan kuvan lapsensa arjesta päiväkodissa? Samalla lomakkeiden tulisi olla mielekkäät, selkeät ja helppokäyttöiset.

Suunnittelemani ja uudistamani lomakkeita tuli viisi, joista neljä on päiväkodin käytössä jatkuvasti. Yksi lomakkeista ei tule käyttöön ollenkaan. Noin neljän kuu-kauden käytön jälkeen saamassani arvioinnissa tuli joitakin muutosehdotuksia, mutta päiväkodin henkilökunnan mukaan, he ovat olleet kovin tyytyväisiä lomakkeisiin ja kiitollisia, että joku otti hoitaakseen heillä kauan mielessä olleen lomakkeiden uudistamisen.

CHILDREN'S EARLY CHILDHOOD EDUCATION PLAN- SHARED JOURNEY FOR CHILDREN'S BEST

Paju, Pauliina
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social services
April 2014
Supervisor: Frigren, Kirsi-Leena
Number of pages:53
Appendices:9

Keywords: early childhood education, early childhood education plan, educational partnership

This thesis is a development project suggested by my employer, and its purpose was to revise day care center Tilkkutäkki's early childhood education discussion forms. The aim was to create forms, which the personnel would find easier and faster to fill and which would better take parents' opinions into account.

In order to carry out the development project, questionnaires for the day care children's' parents and the day care center personnel were compiled. The aim of the questionnaires was to gather information on the parents and personnel's' wishes on the contents of the early education discussion forms.

According to the questionnaires, parents considered it important that during the discussions they got information about how and what their children do when they are in day care. The parents also thought that having enough time to talk about their children without disturbances was important. They also wanted to hear about their children's current state of development. The questionnaires showed that the personnel's wishes were rather similar to those of the parents. The personnel considered it important that the children's daily doings and developmental issues were discussed. In addition, the personnel thought that during the discussions, children's strengths and challenges should be brought up and discussed.

The most challenging part of compiling the early childhood discussion forms had to do with their contents. What would be the right questions for the parents, in order for them to best support co-operation between the parents and the day care center personnel? Or, on what aspects should the personnel's form concentrate on, in order to give the parents as wide of a picture as possible on what their children do while being in day care? At the same time, the forms should be pleasant, clear, and easy to fill and use.

Altogether, there were five forms which I designed and revised, of which four are continuously used in the day care center. Approximately after four months, during which the forms were used, I received an evaluation of the forms with some propositions for changes. However, according to the day care center's personnel, they have been more than happy with the forms and thankful that someone revised them.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VARHAISKASVATUS	6
2.1	Päivähoidon historia, varhaiskasvatuksen rakentuminen tähän päivään	6
2.2	Päivähoito nykypäivänä, varhaiskasvatus nyt.....	8
3	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAKESKUSTELUT ELI VASU- KESKUSTELUT	9
3.1	Kasvatuskumppanuus vasu-keskustelujen pohjana	9
3.2	Varhaiskasvatussuunnitelman ydin.....	11
3.3	Lapsen ääni varhaiskasvatuksessa	12
3.4	Vanhemman ääni varhaiskasvatuksessa	14
3.5	Päiväkodin henkilökunnan ääni varhaiskasvatuksessa	15
3.6	Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	17
3.7	Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma	19
3.8	Lapsihavainnointi osana varhaiskasvatussuunnitelmaa.....	21
4	LAPSEN KEHITYKSEN HUOMIOIMINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMASSA.....	22
4.1	Päiväkodin henkilökunta lapsen kehityksen tukijana	22
4.2	Leikki	24
4.3	Toiminnan suunnittelu	26
4.4	2-3- vuotiaiden kehitys	27
4.5	3-5-vuotiaiden kehitys	28
5	LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMALOMAKKEEN KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	31
5.1	Kehittämistehtävä ja sen valinta	31
5.2	Menetelmät ja aineiston hankinta	33
5.3	Aineiston käsittely ja analysointi	36
5.4	Kehittämistehtävän luotettavuus ja eettisyys	37
6	KYSELYLOMAKKEIDEN TULOKSET JA VASU -LOMAKKEIDEN KEHITTÄMINEN.....	37
6.1	Kyselylomakkeiden vastaukset.....	37
6.2	Vasulomakkeiden kehittäminen.....	41
7	POHDINTA.....	45
7.1	Ammatillinen kehittyminen	47
7.2	Jatkoa opinnäytetyölleni	50
	LÄHTEET	52
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Päiväkodin arjessa on jo pitkään ollut käytössä kahdenkeskeiset keskustelut päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välillä. Yhteistyötä vanhempien kanssa on viime vuosina alettu kutsua kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuudella pyritään kuvaamaan yhteistyötä ja vuorovaikutussuhdetta, jota syntyy henkilökunnan ja lasten vanhempien välille.

Stakes (nykyinen THL) laati yhteistyössä Sosiaali- ja Terveysministeriön, Opetusministeriön, Opetushallituksen, Suomen Kuntaliiton ja muiden asiantuntijatahojen kanssa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet - asiakirjan, joka valmistui vuonna 2003 ja sen tarkistettu painos vuonna 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuudesta puhutaan mm., että se edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista henkilökunnan ja vanhempien välillä. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu sekä oman lapsensa tuntemus. Henkilöstöllä on koulutuksensa antama ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta. Kun ollaan luomassa lapselle varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeita, on valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet- asiakirja ohjaavana asiakirjana. (Vasu 2005.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma perustuu kasvatuskumppanuuden periaatteelle. Lapsen vasu, käytän opinnäytetyössäni varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeista ilmaisua vasu-lomakkeet, on vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta. Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään jokaiselle lapselle erikseen. Ensisijainen vastuu lomakkeen luomisessa on päivähoidolla. Vasu-lomake toimii työvälineenä, arviointivälineenä ja dokumenttina päiväkodin henkilökunnalle ja lasten vanhemmillekin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää uudistetut lapsen vasu-lomakkeet päiväkotitilkutäkin käyttöön. Niin vanhemmille kuin työntekijöille tulee omat lomakkeensa. Myös ikäryhmät on huomioitu lomakkeissa, lomakkeet tulevat kahdelle eri ikäryhmälle alle 3-vuotiaat sekä 3-5-vuotiaat. Lomakkeita tullaan käyttämään perheiden kanssa käytävissä kasvatustilaisuuksissa.

Päiväkoti Tilkkutäkki on yksityinen päiväkotikoti Uudenkaupungin keskustassa. Päiväkoti aloitti toimintansa elokuussa 2003. Päiväkoti Tilkkutäkki tarjoaa kokopäivähoitoa kodikkaassa ympäristössä 25:lle 2-6-vuotiaalle lapselle. Satunnaisesti paikkoja on myös 10 päivää kuukaudessa hoitoa tarvitseville. Tilkkutäkissä työskentelee neljä kasvatusalan ammattilaista sekä laitoshuoltaja.

Olemassa olevien vasu-lomakkeiden kirjo on laaja. Tilkkutäkille tekemiäni vasu-lomakkeiden teossa yhteistyötä olen tehnyt päiväkodin henkilökunnan ja lasten vanhempien kanssa. Niin henkilökunnalle kuin lasten vanhemmillekin olen laatinut kyselylomakkeet, joiden pohjalta uudistetut lomakkeet päiväkodin käyttöön työstän. Olen tulostanut päiväkodin henkilökunnalle myös nipun erilaisia, muiden päiväkotien valmiita vasu-lomakkeita, joista henkilökunta saa ideoita, mitä heidän uudistetut vasu-lomakkeet voisivat pitää sisällään ja mitä taas eivät.

Teoriaosani koostuu varhaiskasvatuksesta, lapsen kehityksestä, lapsihavainnoinnista, miten on päästy tämän päivän kasvatuskumppanuuteen ja kasvatuskumppanuudesta yleensä sekä varhaiskasvatussuunnitelman historiasta ja tärkeydestä. Opinnäytetyöstäni jätän pois erityistä hoitoa tarvitsevan lapsen kuntoutussuunnitelman tarkastelun, koska aihe ei ole ajankohtainen yhteistyökumppanilleni. Samoin pois jäävät esikouluikäisten lomakkeet. Päiväkoti Tilkkutäkissä on käytössä esikouluikäisille aivan erilaiset vasu-lomakkeet kuin muille ikäluokille ja siksi tulimme päiväkodin henkilökunnan kanssa siihen tulokseen, että uudistan vain alle esikouluikäisten lomakkeet, jotka ovat jaettu kahteen eri ikäryhmään, 3-5-vuotiaisiin sekä alle 3-vuotiaisiin.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Päivähoidon historia, varhaiskasvatuksen rakentuminen tähän päivään

Kun lapset pääsääntöisesti vielä 1900-luvun alkupuolella hoidettiin kotona, oli päivähoito osapäiväistä viriketoimintaa lapsille. Päivähoitoa kehiteltiin osapäivätoiminnan periaatteilla lähes sadan vuoden ajan. Suomessa alkoi nopea teollistuminen toisen maailmansodan jälkeen ja tämä johti muuttoliikkeeseen maaseudulta kaupunkiin.

Myös naiset hakeutuivat työelämään. Tämä johti päivähoitotarpeen oleelliseen muutokseen, nyt puolipäivätoiminnan sijasta tarvittiin kokopäivähoitoa. Jo 1960-luvulla hoitopaikkojen tarve nelinkertaistui, mutta 1970-luvulla herättiin faktaan, että yhdeksän kymmenestä lapsesta oli vailla hoitopaikkaa. Laki lasten päivähoitosta annettiin vuonna 1973, jossa veloitettiin kunnat järjestämään päivähoitoa tarvetta vastaavasti. Enää päivähoito ei ollut harvojen lottovoitto, vaan joka perheen oikeus. (Hujala-Huttunen ym. 1996, 4-14.)

1970-luvulla päivähoiton tarve kasvoi siis rajusti. Tämä johti päivähoiton voimakkaaseen rakenteelliseen muutokseen. Päivähoito oli ollut tähän asti puolipäiväistä, pedagogisesti painottunutta lastentarhatoimintaa. Muutosten myötä päivähoito muuttui kunnalliseksi sosiaalipalvelua korostavaksi kokopäivähoidoksi. Tämä ei kuitenkaan tapahtunut helposti, vaan kokopäivähoito näyttäytyi aluksi sosiaalihuollollisena, sillä se tarjosi apua niille, jotka sitä kipeimmin tarvitsivat, esimerkiksi yksinhuoltajat. Päivähoiton henkilöstön mielestä kokopäivätoiminta oli ei-toivottu hoitomuoto. Aluksi ajateltiin, että kokopäiväinen oleskelu suuressa lapsijoukossa vaikuttaa erittäin haitallisesti lapsen herkkään hermostoon ja koko yleiskuntoon ja samalla lapsi vieraantuu kodistaan. (Hujala-Huttunen ym. 1996, 4-14.)

Painopiste päivähoitossa alkoi pikku hiljaa siirtyä ohjatuista tuokioista lapsen koko päivän huomioimiseen. Vielä 1970-luvun puolivälissä virikkeellisten toimintatuokioiden vetäminen oli kuitenkin edelleen tärkeintä, vaikka kokopäivähoito oli yleisempää kuin osapäivähoito. 1970-luvulla päivähoitosta vastasivat pääsääntöisesti lastentarhanopettajat. 1980-luvulle tultaessa alettiin korostaa työn kokonaisvaltaisuutta aikaisemman tuokiokeskeisyyden sijaan. Henkilöstön ammatillisuudessa ei enää korostettu työorientaatiota vaan perhekeskeisyyttä. Nyt myös uudet ammattiryhmät tulivat lastentarhaopettajien lisäksi päivähoitotyöhön. (Hujala-Huttunen ym. 1996, 4-14.)

Edellä kuvattuja vaiheita ei voi osoittaa tarkasti, mutta ne ovat helposti tunnistettavissa päivähoiton historiassa. Eri vaiheet eivät myöskään ole loppuneet toisen alkaessa, vaan aineksia kustakin vaiheesta on havaittavissa vielä tänäkin päivänä. (Hujala-Huttunen ym. 1996, 4-14.)

Lapsen kasvuympäristössä on myös tapahtunut muutoksia. Yhteiskuntarakenteet ja arvomaailmat ovat muuttuneet, myös elämäntavat ja perherakenteet ovat muuttuneet. Varhaiskasvatuksessa on nostettu entistä selkeämmin kasvatustapahtuman subjektiiviseksi lapsi yksilönä. Lapsen oma näkökulma on syrjäyttänyt aiemman aikuiskeskeisen kasvatustavan. Nykyään yhä enemmän nähdään, että päivähoito on lapsen elämisen ja kasvun paikka. Uudet kasvatusteoriat päivähoitossa korostavat vanhempien ja päivähoiton yhteistyötä ja sen tärkeyttä lapsen päivähoitopäivän sujumisen kannalta. (Mikkola & Nevalainen 2009, 9-10.)

2.2 Päivähoito nykypäivänä, varhaiskasvatus nyt

Kun varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muuttuivat 2000-luvun alussa, oli se iso askel suomalaisen päivähoiton muutosprosessissa. Sen tarkoituksena oli yhdenvertaista varhaiskasvatus aikuisjohtoisuudesta lapsilähtöisempään suuntaan koko maassa. Varhaiskasvatussuunnitelma periaatteissa (Vasu 2005) kuvataan niin kunnan kuin päivähoiton yksiköidenkin varhaiskasvatusta ohjaavat periaatteet ja toimintatavat. Kussakin yksikössä lisäksi tehdään yksityiskohtaiset suunnitelmat omasta toiminnasta, päiväkodin oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa ilmenee, miten kussakin päiväkodissa tavoitteet ja suoritukset siirretään käytäntöön. (Kanninen & Sigfrids 2012, 17.)

”Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kun lapsi voi hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Hän nauttii yhdessäolosta lasten ja kasvattajien yhteisössä, sekä kokee iloa ja toimimisen vapautta kiireettömässä ja turvallisessa ilmapöydässä. Lapsi on kiinnostunut ympäristöstään, ja hän voi suunnata energiansa leikkiin, oppimiseen ja arjen toimiin itselleen sopivin haastein. Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Nämä varhaiskasvatuksen ulottuvuudet painottuvat eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla” (Vasu 2005, 15).

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta lasten eri elämäntilanteissa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja op-

pimistä. Varhaiskasvatus koostuu kokonaisuudesta, johon kuuluu hoito, kasvatus ja opetus. Nämä kolme painottuvat eri tavalla eri-ikäisillä lapsilla, esimerkiksi mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee aikuisen hoitoa. Päiväkodin henkilökunnan tehtävänä on luoda lapselle kasvualusta ja ilmapiiri, joka on lapselle turvallinen ja innostava ja missä lapsi voi toteuttaa itseään monin eri tavoin. (Vilen, Vilhunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2007, 186.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää kunnioittaa jokaisen lapsen ainutlaatuisuutta. Varhaiskasvatuksessa painotetaan lapsuuden itseisarvoista luonnetta, vaalitaan lapsuutta ja ohjataan lasta ihmisenä kasvamisessa. Lapseen tulee suhtautua myönteisesti, tällöin lapsi oppii katsomaan itseään kauniisti ja arvostavasti. Varhaiskasvatuksen edellytyksenä on hyväksyä erilaisuutta. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 123-127.)

3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAKESKUSTELUT ELI VASU-KESKUSTELUT

3.1 Kasvatuskumppanuus vasu-keskustelujen pohjana

”Kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Tämä edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu sekä oman lapsensa tuntemus. Henkilöstöllä on koulutuksensa antama ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta” (Vasu 2005, 31).

Ihmiselämän arvokkainta pääomaa on hyvä lapsuus. Jo pienestä lapsesta alkaen ihminen tallentaa elettyä elämäänsä, kokemuksiaan ja muistojaan. Lapsi tarvitsee lähellä olevia ihmisiä, kun lapsi näiden kokemusten valossa jäsentää elämäänsä. Siksi onkin ensiarvoisen tärkeää, että päiväkodin henkilökunta ja vanhemmat jakavat lapsen päivittäisiä tarinoita. Kun vanhemmat kertovat, miten aamu on sujunut ennen päivä-

kotiin tuloa, millä mielellä päiväkotiin on tultu tai päiväkodin henkilökunnan tarinat menneestä päivästä, luovat pohjaa yhteiselle ymmärrykselle lapsesta. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon tiedot ja kokemukset. (Varhaiskasvatus, Tietoa pienten lasten vanhemmille –esite, 2006.)

Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten. Päiväkodin henkilökunnalla on koulutuksensa tuoma ammattitaito ja päiväkodin henkilökunta havainnoi lasta päivittäin päiväkodissa. Kun vanhemmat ja henkilökunta yhdistävät tietonsa ja havaintonsa lapsesta, saa lapsi mahdollisimman hyvän hoidon, kasvatuksen ja tuen. Vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan yhteistyöllä huolehditaan siis lapsen hyvinvoinnista, mutta myös tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävässä. Yhteistyö auttaa myös siinä, että mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tunnistetaan lapsen erityisen hoidon tarve.

Päiväkodin henkilökunta juttelee vanhempien kanssa päivittäin, vanhempien tuodessa ja hakiessa lasta päiväkodista. Hyvä olisi, että näihin keskusteluihin olisi riittävästi aikaa niin vanhemmilla kuin henkilökunnallakin, koska näissä keskusteluissa saattaa tulla esiin ensiarvoisen tärkeää informaatiota lapsesta. On myös tärkeää, että näissä keskusteluissa puheeksi otetaan ikävätkin asiat lapsesta asioiden oikeilla nimillä. Päivittäisten keskustelujen lisäksi, vanhemmat kutsutaan keskustelemaan lapsen asioista päiväkotiin varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen merkeissä. Näitä keskusteluja käydään kerran tai kaksi vuodessa tarpeen mukaan.

Muita yhteistyömuotoja vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä ovat esimerkiksi puhelinkeskustelut, reissuvihko, juhlat, vanhempainillat ja talkoot, mutta itse olen opinnäytetyössäni keskittynyt yhteistyönä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin.

Voi sanoa, että tie vanhemman sydämeen käy lapsen kautta. Rakennettaessa suhdetta vanhempiin on annettava aikaa ja tilaa vanhemman kuulemiselle. Kiinnostuksen osoittaminen sekä lapsen persoonallisuutta ja kehitystä koskevien kysymysten esittäminen, välittävät vanhemmalle päiväkodin henkilökunnan ammatillisuutta parhaimmillaan. Työntekijän on hyvä muistaa antaa myös palautetta näkemästään hyvästä niin lapsessa kuin lapsen ja vanhemman hyvästä vuorovaikutuksestakin. Työn-

tekijän tulee olla myös herkkä mahdollisille puutteille ja lisätuen tarpeelle. Työntekijän tulee olla valmis pohtimaan vanhemman kanssa, millainen apu perheelle olisi tarpeen ja mistä apua on saatavissa, jos avun tarvetta ilmaantuu. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133-134.)

Vanhemmat ovat aivan kuin lapsetkin, kaikki erilaisia. Toisiin vanhempiin yhteys löytyy helposti, kun taas toiset vanhemmat vaativat aikaa yhteistyösuhteen muodostamiseen. Hyvä yhteistyö vanhempien kanssa vaatii työntekijältä kykyä kuunnella. Kuuleminen taas edellyttää virittäytymistä kuhunkin ainutlaatuiseseen perheeseen. Haasteena onkin löytää aito kohtaaminen kunkin perheen kanssa. Ammatillisuus auttaa työntekijää kohtaamaan erilaisia perheitä. (Kanninen&Sigfrids 2012, 133-134.)

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman ydin

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjeistuksen mukaan kullekin lapselle tulee tehdä lapsikohtainen hoito- ja kasvatussopimus. Sopimus tukee kunkin lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. Sopimuksella on keskeinen rooli päivähoidossa ja siinä otetaan huomioon lapsen kokemukset, tarpeet ja kehityksen edellytykset. Sopimus laaditaan yhdessä vanhempien kanssa keskustellen. Vasun toteutumista arvioidaan säännöllisesti. (Kanninen & Sigfrids 2012, 17.)

Perheiden erilaiset tilanteet, tunteet ja odotukset on hyvä ottaa huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Tärkeää on myös miettiä, miten lapselle luodaan yhdessä hyvä päivähoiton polku.

Lapsen tuen tarpeesta on hyvä keskustella vanhempien kanssa. Kaikki lapset tarvitsevat aikuisen tukea kehityksensä jossain vaiheessa. Joskus tukea tarvitaan enemmän ja joskus vähemmän. Lapsesta saa kokonaisemman ja monipuolisemman kuvan, kun henkilökunnalla on riittävät havainnot ja ymmärrys lapsesta. Lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet on tärkeää käydä ensin läpi miettiessä tukitoimien käytännön toteutusta. Lapsen vasussa painopiste ei saa olla lapsen tuen tarpeessa vaan kertoa enemmän lapsesta itsestään. Lapsen vasun tavoitteena on erityisesti ohjata ja kehittää päiväkodin henkilökunnan työtä ja ammatillisuutta. Vasu ei siis ole ainoastaan lap-

seen kohdistuvien tavoitteiden asiakirja, vaan myös pohjana työntekijöiden työskentelylle päiväkodissa. (Kaskela & Kronqvist 2007, 13.)

Lapsen vasun ydintavoite on, että lapsi voi turvallisten ja läheisten aikuisten avulla kokea olevansa hyvä ja hyväksytytty juuri sellaisena kuin on. Lapsen vasu onkin kertomus lapsen ainutlaatuisuudesta, joka on koottu arvostavasti, kannattelevasti ja positiivisesti. (Kaskela & Kronqvist 2007, 14.) Henkilökunnan ammatillisuutta onkin, että myös ikävätkin asiat osataan kertoa arvostavasti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on prosessi, ei lopputulos tai tuote. Paras suunnitelma on tarina, kertomus tai kuvaus lapsesta, ei pelkkä lomake. Paras suunnitelma on luotu yhdessä lapsen, lapsen vanhempien ja päivähoiton ammattilaisten kanssa. Lapsi itse on tärkein kumppani varsinaista aineistoa kerättyäessä. (Kaskela & Kronqvist 2007, 9.)

3.3 Lapsen ääni varhaiskasvatuksessa

Lapsi tarvitsee kehittyäkseen vuorovaikutussuhteita. Lapsen kehitystä ei siis voi tutkailla tai ymmärtää ilman, että ottaa huomioon lapsen ympäristön ja ihmissuhteet. Kun lapsi siirtyy päivähoitoon, hoitoon kodin ulkopuolelle, on se suuri muutos lapsen elämässä. Se, miten raju muutos on, vaikuttaa siihen olennaisesti lapsen ikä ja myös se, miten helpoksi päiväkodin aloittaminen on lapselle tehty.

Lapsen yksilöllisyys ja omaehtoinen ja persoonallinen tapa toimia näyttäytyvät sosiaalisissa suhteissa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan voidaankin kirjata, miten sosiaalisten suhteiden syntymistä voidaan päiväkodissa edistää. Kun lapsen kehitystä havainnoidaan ja tuetaan, tulee huomioon ottaa ne monet vuorovaikutussuhteet, joissa lapsi elää. Lapsen kehityksen tukemisessa tulisi aina olla mukana vanhempien ja muiden lapsen elämään merkittävästi vaikuttavien vuorovaikutussuhteiden näkökulma. Tämä tarkoittaa siis sitä, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhdessä lapsen vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kanssa. Päiväkodissa päiväkodin henkilökunnalla on oma käsityksensä ja ymmärryksensä lapsen suhteista päiväkodin aikuisiin ja lapsiin, lapsen vahvuuksista ja osaamisalueista ja hänen kiinnostuksen-

kohteistaan. Vanhemmilla on myös suuri tietämys ja tuntemus omasta lapsestaan perheen parissa, harrastuksissa ja kiinnostuksen kohteista, mutta vanhemmilla ei välttämättä ole suurtakaan tietämystä lapsen olemisesta ja toiminnasta päiväkodissa. Lapsen varhaiskasvatuksen yksilölliset tavoitteet laaditaan edellä mainittujen palasten ja tietojen avulla. (Kaskela & Kronqvist 2007, 15-21.)

Lapsen ääni tulee otettua huomioon lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa monella tapaa. Niin vanhempien kuin erityisesti päiväkodin henkilökunnan tulee kuunnella lasta ja kysellä, katsella ja tallentaa sitä, mitä lapsi sanoo ja, miten hän toimii erilaisissa vuorovaikutussuhteissaan aikuisten ja etenkin muiden lasten kanssa. Lapsen omat mielipiteet ja näkemykset voidaan myös kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Myös lapsen mielileikit, ”paras kaveri”-jutut, muistot ja ajatukset ovat tärkeitä asioita, kun kootaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Erityisesti lapsen ystävyysuhteet ovat tärkeitä huomioida kirjatessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, esimerkiksi, millaisia ystävyysuhteita lapsella on, miten tiiviitä ne ovat jne. Vanhempien kanssa on tärkeä keskustella myös lapsen ystävyysuhteista kotona, ovatko esimerkiksi parhaat ystävät samoja kuin päiväkodissakin. Lapsesta otetut dokumentit, esimerkiksi valokuvat, on myös mukava esitellä vasu-keskustelussa vanhemmalle. Ne herättävät keskustelua ja ajatuksia. Varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä koota lapsen tarinaksi. Tarinassa lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi omana persoonallisena itsenään. (Kaskela & Kronqvist 2007, 15-21.)

Tavoitteena lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa on oppia tuntemaan lasta paremmin ja löytää keinoja tukea lapsen hyvinvointia päiväkodissa. Tarkoituksena varhaiskasvatussuunnitelmassa on päästä perheiden kanssa syvälliseen ja monipuoliseen vuoropuheluun lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vasu on siis yhteinen matka, jossa ihmetellään, kysellään, opitaan ja oivalletaan. Varsin harvoin lapsen vasu on valmista tietoa, vaan ennemminkin se on tietoa, tuntemusta ja monipuolista kuvaa lapsesta, jota on monen vuoden aikana yhdessä koottu. Lapsen vasussa tärkeintä on kokonaisvaltainen kerronta lapsesta, lapsen persoonallisuudesta, taidoista ja valmiuksista. (Kaskela & Kronqvist 2007, 34.)

3.4 Vanhemman ääni varhaiskasvatuksessa

Lapsen vasu laaditaan jokaiselle lapselle päivähoitossa yhteistyössä vanhempien kanssa. Vasu-keskusteluissa välittyy tieto lapsen tottumuksista, tavoista ja mieltymyksistä niin kotoa päiväkotiin kuin päiväkodista vanhemmille. Samalla vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen päivähoiton ja varhaiskasvatuksen sisältöihin.

Useimmiten vanhemmat puhuvat lapsestaan mielellään. Vanhemmat kertovat lapsen elettyä elämää kotona yhdessä vanhempien kanssa. Työntekijän suuri haaste onkin kuulla vanhempien kertomuksista se olennainen eli se, miten kotoa monisäkeistä ja yhtenäistä tarinaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, vanhempien runsaan kertomusten perusteella?

Vasukeskusteluissa on mahdollista syventää yhteistä tietoa lapsesta. Päiväkodin henkilökunnalle vanhempien näkemykset lapsesta ovat arvokasta tietämystä, joka helpottaa henkilökuntaa toimimaan johdonmukaisesti, lasta ymmärtäen. Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden mahdollisimman avoin ja luottamuksellinen suhde on perusta lapsen terveen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. Lapsen kannalta ajatellen on merkittävää, että aikuiset, jotka jakavat arjen hänen kanssaan, löytävät yhteisen tavan tukea lapsen kehitystä ja kasvua parhaalla mahdollisella tavalla ja tukea lapsen kasvua niin kodin kuin päiväkodinkin arjessa. (Kaskela & Välimäki 2006.)

Vasu-keskusteluissa pohjana on vanhempien tietämys omasta lapsesta. Päiväkodin henkilökunnalle on välttämätöntä vanhempien omaa lastaan koskevan asiantuntemuksen hyödyntäminen. Näin henkilökunta pystyy tarjoamaan lapselle laadukkaan arjen. Vanhemmille taas on tärkeää saada positiivisia kokemuksia siitä, että heitä kuunnellaan aidosti ja heidän näkemyksiään lapsesta ja lapsen kasvatuksesta arvostetaan. Näiden kokemusten avulla syntyy myös luottamus vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välille. Vasukeskusteluissa lapsen yksilöllisyys tulee huomioitua pohittamalla lapsen mielenkiinnon kohteita, vahvuuksia, tarpeita ja myös haasteita. Huolen aiheista henkilökunnan ja vanhempien tulisi keskustella aina, kun tarvetta ilmenee puolin tai toisin. (Kaskela & Välimäki 2006.)

Vanhempien kanssa yhdessä tehty suunnitelma luo pohjan lapsen hyvälle arjelle ja elämän kokonaisuudelle. Lapsen vasun ja sen todentumisen avulla rakennetaan luot-

tamuksellista suhdetta vanhempiin. Lapsen vasuun kirjataan yhdessä vanhempien kanssa sovitut asiat, odotukset ja tavoitteet. (Kaskela & Välimäki 2006.)

Niin lapset kuin vanhemmatkin tarvitsevat ympärilleen aitoja, lämminhenkisiä ja empaattisia kumppaneita. Kun lasta tuodaan päivähoitoon, on se otollinen paikka antaa aikaa vanhemman ja lapsen kuulemiselle. Lapsen vastaanotolla päivähoitoon on suuri merkitys, koska jokainen uusi päivä päivähoitossa on uusi alku. Päiväkoti Tilkkutäkissä tähän on paneuduttu erityisesti. Päiväkodin henkilökunnan työvuorolistat on laadittu niin, että jokaiselle vanhemmalla on mahdollisuus keskustella henkilökunnan kanssa tuodessaan lasta aamulla päiväkotiin.

On tärkeää, että vanhemmatkin kokevat, että ovat tervetulleita päiväkotiin. Vanhempiä kiinnostaa juuri oman lapsensa toiminta ja hyvinvointi päiväkodissa ja siksi jokaisen lapsen jälki tulisi näkyä monella tavalla päiväkotiympäristössä. Onkin tärkeää, että päiväkotitoiminnasta jäisi jälkiä vanhempien katsottavaksi ja kysyttäväksi. Nämä toiminnan jäljet myös mahdollistavat yhteisen keskustelun vanhempien kanssa. Kun on tarpeeksi dokumenttia lapsen arjesta päiväkodissa, ei lapsen tarvitse kokea itseään viestin viejänä tapahtumista. Vanhemmille voi myös luoda paikkoja esimerkiksi istahtaa lasta hakiessa ja näin viestittää, että vanhemmat ovat tervetulleita päiväkotiin ja yhteinen aika ja keskustelut ovat henkilökunnalle tärkeitä heidän kanssaan. (Kronqvist 2007, 22-27.) Päiväkoti Tilkkutäkissä eteistilaan on aseteltu mahdollisimman paljon lasten tuotoksia esille ja huomioitu myös, että vanhemmilla on mahdollisuus istahtaa hetkeksi lasta tuodessa tai hakiessa. Päiväkoti Tilkkutäkissä jokainen vanhempi ja lapsi pyritään huomioimaan niin aamulla lasta tuodessa kuin iltapäivällä lasta hakiessa. Tarkoituksena on, etteivät keskustelutilanteet jäisi näissä tilanteissa vanhempien vastuulle, vaan päiväkodin työntekijät ottavat vastuun siitä, että jokaisen vanhemman kanssa tulisi vaihdettua muutama sana esimerkiksi päivän tapahtumista.

3.5 Päiväkodin henkilökunnan ääni varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja vanhemmat ovat käyneet vasu-keskusteluja jo ennen nykyistä lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman aikaa. Vasu-keskustelut ovat vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle mahdollisuus kiireettömään koh-

taamiseen ja keskusteluun. Keskustelussa kasvattaja-osapuolilla on mahdollisuus puhua lapsesta ja rakentaa yhteistä linjaa kasvatukselle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan, koska tämän dokumentin avulla lapselle voidaan taata hänen hyvinvointiaan parhaalla mahdollisella tavalla tukeva varhaiskasvatus ja vanhempien kanssa yhdessä sovitut linjaukset voivat siirtyä päiväkodin toimintaan. (Nummenmaa & Karila 2011, 61-62.) Joissain tapauksissa myös vanhemmat saavat päiväkodin työntekijöiltä vinkkejä kotiin.

Varhaiskasvatuskeskustelukäytännöt ovat vaihdelleet aika lailla. Tällä hetkellä ammattilaisten ja vanhempien varhaiskasvatuskeskustelut merkityksellistetään useimmiten kasvatuskumppanuusajattelun toteuttavaksi työmuodoksi. Vasukeskusteluja käytetään lähes kaikkien vanhempien kanssa. Joissakin kunnissa niiden määrä on määritelty yhdeksi varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin kriteeriksi. Vaikka käytäntö keskusteluissa alkaakin jo vakiintua, ovat keskustelut luonteeltaan aivan erilaisia. Keskusteluiden tehtävät tulkitaan eri tavoin, ammattilaisten valmiudet keskustella ovat hyvin erilaisia ja vanhempien suhde keskusteluihin vaihtelee. Käydyissä keskusteluissa ei siis ole itsestään selvää, että kasvatuskumppanuus toteutuisi. Olennaista onkin, miten lähelle kasvatuskumppanuuden ideaalia päästään. (Nummenmaa & Karila 2011, 61-62.)

Kasvatuskeskusteluissa nousevat vahvasti esiin ammattilaisten ja vanhempien lasta, lapsen kehitystä ja oppimista ja varhaiskasvatusta eri toimintaympäristöissä koskevat käsitykset ja ajattelutavat sekä kasvatuksen arvot ja ihmiskäsitys. Keskustelut ovat erittäin alttiita erilaisten ajattelutapojen kohtaamisissa syntyville ristiriidoille, koska keskusteluissa on mukana noinkin merkityksellisiä asioita. Tarvitaan välineitä rakentaa sellaisia keskusteluja, joissa erilaiset ajattelutavat voivat tulla esille ja muotoutua kasvattajien yhteiseksi voimavaraksi. Vanhemmille onkin hyvä kertoa lapsen vasusta ja miksi se laaditaan, miten se laaditaan ja miten sitä toteutetaan. (Nummenmaa & Karila 2011, 61-62.)

Päiväkodin henkilökunta edustaa vasu-keskusteluissa ammatillista näkökulmaa. Ammatillisen näkökulman tehtävänä on tutustuttaa vanhemmat päivähoidolle asetettuihin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Myös realistisen kuvan antaminen vanhemmille siitä, millaiset mahdollisuudet päivähoidossa on painottaa erilaisten perheiden vaihte-

levia odotuksia, on henkilökunnan tehtävänä. (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2001, 280.)

Lapsen vasu on päiväkodin henkilökunnalle työväline, mikä ohjaa henkilökunnan toimintaa ja kannattelee yksittäisen lapsen kasvua ja kehitystä. Lapsen vasun kiinteä osa onkin prosessin seuranta ja arviointi. Lapsen vasujen tulisi omalta osaltaan vaikuttaa henkilökunnan työn suunnitteluun ja toiminnan toteutukseen. (Kaskela & Kronqvist 2007, 34.)

3.6 Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

Päivähoidon aloittaminen on lapsen elämässä suuri muutos. Jotta muutoksesta tulisi mahdollisimman helppo, on Uudenkaupungin päivähoidossa käytössä ”luotsiväylä”. Luotsausvaiheen aikana lapsi opettelee olemaan päivähoidossa yhdessä huoltajiensa kanssa ja päivähoitopaikan työntekijöistä yksi toimii lapsen ”luotsina”. Luotsi toimii yhteyshenkilönä perheen ja päiväkodin välillä, ja lapsen päiväkotiin siirtyessä, perheellä on hoitopaikassa ainakin yksi tuttu hoitaja. Luotsiväylällä pyritään kaikin puolin mahdollisimman mukavaan päivähoidon aloittamiseen, pitäen mielessä erityisesti lapsen etu. Lapsi saa tutustua tulevaan hoitopaikkaansa myös kotiin saatavien valokuvien avulla. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Luotsauksen ensimmäinen vaihe on, kun vanhemmat ovat saaneet tiedon lapsen päivähoitopaikasta, ottavat he yhteyttä kyseiseen paikkaan ja sopivat ensimmäisestä tapaamisesta. Ensimmäiseen tapaamiseen osallistuvat päivähoidon luotsi ja lapsen huoltajat. Ensimmäisessä tapaamisessa keskustellaan lapsesta ja hoitopaikan tavoista. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Luotsauksen toisessa vaiheessa lapsi käy yhdessä huoltajansa kanssa tutustumassa hoitopaikassa päivisin, mutta eri kellonaikoina. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Luotsauksen kolmannessa vaiheessa on huomattu, että lapsen on helpompi jäädä kokopäiväksi hoitopaikkaan, kun hän on saanut harjoitella etukäteen. Jonkin ajan kulut-

tua hoidon aloittamisesta tehdään huoltajien ja hoitopaikan henkilöstön kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, ”Pikku Majakka”. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Pikku-Majakkan tavoitteena on yhdistää lapsen, vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden näkemykset ja havainnot lapsesta yksilönä ja ryhmässä. Näin tehdyn suunnitelman perusteella voidaan toimia johdonmukaisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet tiedostaen. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2011.)

Pikku-Majakka koostuu perheeltä ja lapselta saadusta tiedosta, perustietokaavakkeesta, kirjeestä lapsen kotoa, lapsen haastattelusta ja tiedosta lapsen perushoitokäytännöistä. Pikku-Majakka sisältää myös päivähoiton henkilökunnan tekemän arvioinnin, havainnointilomakkeet sekä ikäkausikuvaukset. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Pikku-Majakka laaditaan yhdessä vanhempien kanssa toimintakauden alussa. Myös lapsi voi olla mukana suunnitelman teossa. Suunnitelmassa käsitellään lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja harjoiteltavia asioita. Näiden pohjalta mietitään tavoitteet ja se, miten niitä voidaan toteuttaa lapsen arjessa. Arviointia tehdään ja tavoitteita lisätään koko toimikauden ajan. Keväällä pidetään yhteinen tapaaminen perheen kanssa. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa Majakassa kuvataan käsitys hyvästä ja tavoiteltavasta varhaiskasvatuksesta. Kunnallinen suunnitelma on osa kunnan ja yksiköiden laadunhallintaa, jonka tavoitteena on arvioida ja kehittää toimintaa monipuolisesti ja säännöllisesti. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Uudessakaupungissa päivähoiton käytössä on TAK (tutki-arvioi-kehitä) -arviointisuunnitelma. Arviointijärjestelmän avulla suoritetaan kyselyjä, joiden kohteena voi olla mm. asiakastyytyväisyys, työtyytyväisyys, organisaation toiminta ja johtajuus.

Arviointi toteutuu yksikkötasolla päivähoitoyksiköiden ja tiimin arviointina, itsearviointina sekä lapsen kasvun ja kehityksen arviointina yhteistyössä vanhempien kans-

sa. Arviointi toteutetaan säännöllisesti arviointisuunnitelman mukaisesti. (Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

3.7 Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma

Päiväkoti Tilkkutäkissä ei ole käytössä Uudenkaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvaa luotsausta tai Pikku-Majakkaa. Päiväkoti Tilkkutäkkiin tulevat uudet lapset saavat kyllä käydä tutustumassa päiväkotiin vanhempiensa kanssa ennen varsinaista päiväkodin aloitusta.

Tilkkutäkin toiminnan tärkeitä lähtökohtia ovat avoimuus, turvallisuus sekä toisten kunnioittaminen. Päiväkoti tahtoo panostaa myös siihen, että vanhemmat kokevat olevansa tervetulleita päiväkotiin. Tilkkutäkissä koetaan erityisen tärkeäksi vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Päiväkodin toiminta on lapsilähtöistä. Ohjauksessa tärkeänä pidetään yhteisten sääntöjen noudattamista, itseilmaisua sekä toisten huomioon ottamista. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Päiväkodissa on tärkeää, että lapsi voi kehittyä tasapuolisesti kaikilla kasvun osa-alueilla, mutta sosiaalisten taitojen kehittymistä pidetään tärkeimpänä. Sosiaaliset taidot kehittyvät yhdessä leikkien, vuoroa odottaen, neuvotellen ja asioista sopimalla. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Päiväkodin tärkeimpiä arvoja ovat turvallisuus, avoin vuorovaikutus, kunnioitus, positiivisuus ja luottamus. Turvallisuus päiväkodin arjessa on turvallinen kasvuympäristö, tutut aikuiset, kiireettömyys, pitkäkestoiset leikit, yhteiset säännöt ja fyysisesti turvallinen ympäristö. Avoin vuorovaikutus arjessa on lapsen edun mukainen ja ammatillinen, vanhemmuutta tukeva yhteistyö. Tilkkutäkissä kunnioitus näkyy kunnioituksena lasta, vanhempia, erilaisia perheitä, työtovereita ja itseään kohtaan.

Myös positiivisuus on tärkeä arvo Tilkkutäkissä, mikä näkyy nauruna, iloisella, huumorilla höystetyssä ilmapiirissä, myönteisessä elämänsenteessä ja myös sen vä-

littämisessä lapsille. Luottamus päiväkodissa on lämmintä ja aitoa läsnäoloa. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Tilkkutäkin kasvatuspäämääränä on hyvinvoiva lapsi. Hyvinvoiva lapsi on tasapainoinen ja tyytyväinen. Lapsi on kiinnostunut ikätovereistaan ja ympäristöstään. Lapsi leikkii mielellään ja on innokas oppimaan uutta. Lapsi kokee itsensä ja perheensä hyväksytyksi. Lapsi tuntee olonsa päiväkodissa turvalliseksi ja luottaa päiväkodin aikuisiin. Lapsi kykenee ilmaisemaan tunteensa ja hän tulee mielellään päiväkotiin.

Tilkkutäkin kasvatuspäämääriä ovat myös vuorovaikutustaitojen kehittyminen ja toisten huomioiminen. Myönteisen minäkuvan vahvistaminen on tärkeää sekä lapsen on tärkeä saada olla oma itsensä. Päiväkodissa lasta rohkaistaan ja tuetaan omatoimisuuteen. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Tilkkutäkissä on työaikajärjestelyin pyritty varamaan perheille aikaa aamuisin lapsen tullessa päiväkotiin samoin myös lapsen lähtiessä päivähoidosta. Tämä siksi, että työntekijät ja vanhemmat voivat keskustella lapseen liittyvistä asioista päivittäin. Lapsen aloittaessa päiväkodissa, annetaan vanhemmille ja lapsille aikaa tutustua päiväkotiin, jotta itse aloittaminen olisi sitten helpompaa. Vanhemmille annetaan myös etukäteen täytettäväksi alkutietolomake, jossa he voivat kertoa lapsen tavoista ja totumuksista sekä muista perheelle tärkeistä asioista. Lomake käydään yhdessä läpi tutustumiskäynnillä. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Vanhempainilloista on pyritty tekemään avoimia keskusteluiltoja, joissa esitellään päiväkodin toimintaa. Lisäksi päiväkodeissa järjestetään muitakin yhteisiä tapahtumia, kuten esimerkiksi yhteisiä ulkoleikki-iltoja. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Vanhempien kanssa tehdään lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Keskusteluissa käydään läpi lapsen vahvat alueet ja mahdollisesti tukea tarvitsevat alueet. Lapsen kehitystä seurataan yhdessä vanhempien kanssa. Keskusteluissa kartoitetaan vanhempien toiveet ja odotukset päivähoidolta. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.)

Tilkkutäkissä tehdään yhdessä lapsen kanssa kasvunkansiota, johon tallennetaan lapselle itselleen tärkeitä dokumentteja päiväkodin arjesta. Kasvunkansiosta näkee lapsen kasvun ja kehityksen päiväkotiajalta. (Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma 2013.) Lapsen kasvunkansio on päiväkotitilkkutäkissä yksi osa vanhempien kanssa käytävää vasu-keskustelua.

3.8 Lapsihavainnointi osana varhaiskasvatussuunnitelmaa

Osa ammatillista varhaiskasvatus- ja esiopetustyötä on lapsihavainnointi ja havaintojen kirjaaminen. Lapsen kehitystä ja lapsen tapahtumia päiväkodissa kirjataan esimerkiksi lapsen omaan kasvukansioon tai lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kaikki lapsesta tehty kirjallinen dokumentointi tulisi olla sisällöltään sellaista, että sen voi näyttää myös vanhemmille. Kirjallisia dokumentointeja ovat esimerkiksi juuri lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, johon valmistaudutaan erilaisin dokumentein ja muistiinpanoin. Henkilökunta voi myös esimerkiksi kirjata erilliseen vihkoon erityistä huolta tuottavat asiat ja perheestä esille tulleita henkilökohtaisia asioita. (Kekkonen 2008.)

Vanhemmilla on oikeus nähdä lapsestaan kirjatut tiedot. Siksi dokumentit tulee toteuttaa lapsen vahvuuksia korostaen, lasta ja perhettä kunnioittavasti ja totuudenmukaisesti. Tärkeää on, että henkilökunta toimii alusta asti perheen kanssa avoimesti, hyvässä yhteistyössä. Hyvää yhteistyötä olisi, että päiväkodin henkilökunta sekä vanhemmat yhdessä jakavat havaintoja ja tietoa lapsen arjesta, kehityksestä sekä huolista. Lapsihavainnointi palvelee lapsen etua, esiin tulevat lapsen vahvuudet ja esiin tulee myös lapsen mahdollinen erilaisuus. Lapsihavainnoinnissa vanhemmat voivat ensin arvioida lapsen osaamisia kotiloissa ja päiväkodin henkilökunta päiväkotiarjessa. Näitä havainnoiteja ja arvioiteja pyritään käyttämään toiminnan suunnittelussa ja mahdollisessa tukitoimien järjestämisessä. (Kekkonen 2008.)

Lapsihavainnointi on melko konkreettisesti osana uudistamiani lapsen vasu-lomakkeita, etenkin henkilökunnan täyttämässä lomakkeessa.

4 LAPSEN KEHITYKSEN HUOMIOIMINEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMASSA

Varhaiskasvatuskeskustelujen tueksi lomakkeita suunniteltaessa tärkeä huomioitava asia on lapsen kehitys. Päiväkodin henkilökunnan on tärkeä tietää, miten lapsi kehittyy, miten lapsi on kehittynyt, mitkä taidot tulisi jo osata tietyssä iässä ja mitä taitoja lapsesta tulisi havainnoida.

Kun opinnäytetyöni aiheena on uudistaa päiväkodin käyttöön lomakkeita, jotka tukevat vanhempien kanssa käytäviä vasu-keskusteluja, on lapsen kehityksen läpikäyminen tärkeää. Koska yhteistyöpäiväkodissa on lapsia vain kaksi vuotiaista esikoululaisiin, aloitan lapsen kehityksen tarkastelun kahdesta vuodesta ylöspäin.

4.1 Päiväkodin henkilökunta lapsen kehityksen tukijana

Päiväkodin henkilökunta pyrkii turvaamaan kokonaisemman ja ehyemmän kuvan ympäristöstä ja maailmasta, jossa lapsi elää, erilaisten varhaiskasvatuksen sisällöllisten orientaatioiden avulla. Näitä orientaatioita ovat esimerkiksi matemaattinen, luonnontieteellinen ja eettinen. Orientaatiot ovat päiväkodin henkilökunnalle toiminnan kehys. Toiminnan tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu, vaan valmiuksien lisääminen, että lapsi ymmärtäisi paremmin monimuotoista elämää. (Kaske & Välimäki 2006.)

Lasten yhdessäolon ja vuorovaikutuksen merkitykset ja hyöty ovat monetasoisia. Vuorovaikutuksessa samanikäisten kanssa lapset oppivat paljon toisiltaan, sekä sellaisia asioita, joita aikuiset myös pyrkivät opettamaan heille, että sellaisia asioita, joihin aikuiset eivät aina ole niin kovin ihastuneita. Oppimisen tapa on sosiaalinen eli oppiminen tapahtuu tavallaan yhdessä toimimisen sivutuotteena, mikä tarkoittaa myös, että kaikki vuorovaikutustilanteet ovat samalla oppimistilanteita. (Strandell 1995, 182-189.)

Päiväkodin lapsiryhmässä lapsi voi samastua toisiin ihmisiin, jotka ovat samankokoisia, tekevät samantyyppisiä asioita ja nauravat samanlaisille jutuille. Samanlaisuus ja

erilaisuus ovat keskeinen teema lasten keskusteluissa. Vertailujen, matkimisen ja toistamisen, vitsien ja tarinoiden kertomisen, sanallisten leikkien jne. avulla lapset luovat ja ylläpitävät yhteenkuuluvuutta. Mukaan pääseminen ja mukana oleminen ovat lasten vuorovaikutuksen perustehtäviä. Tiettyjen suhtautumistapojen, sosiaalisten koodien ja opittujen mallien turvin lapsi pystyy ratkaisemaan, miten saada yhteyttä toisiin lapsiin, miten päästä mukaan toimintaan, miten siirtyä toiminnasta toiseen jne. Lisäksi tarvitaan myös tilanneherkkyyttä. Tilanteet muuttuvat nopeasti, voi olla kyse muutamista sekunneista ja tilanne onkin jo ohi. (Strandell 1995, 182-189.)

Päiväkodissa tapahtuu paljon sellaisia asioista, jossa aikuiset eivät ole välittömästi mukana, jota he eivät virittele, ohjaa tai säätele. Päiväkotipäivä on yhtä kuhinaa ja lapset osoittautuvat osaaviksi ja aktiivisiksi suuntautuviksi toimijoiksi, jotka liikkuvat sujuvasti ihmissuhteiden, toimintojen sekä ajallisten ja tilallisten järjestelyjen monimutkaisessa sosiaalisessa maailmassa. (Strandell 1995, 182-189.)

Lapsella on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset, kun lapsi voi hyvin. Lapsi löytää monenlaisia puolia itsestään, rohkaistuu kokeilemaan ja innostumaan hyväksyvässä ilmapiirissä. Kun lapsella on utelias mieli, ohjaa se häntä tekemisen ja oppimisen riemuun. On tärkeää, että lapsi nauttii yhdessäolosta lasten ja päiväkodin työntekijöiden kanssa, sekä kokee iloa ja toimimisen vapautta kiireettömässä ja turvallisessa ilmapiirissä. (Varhaiskasvatus, Tietoa pienten lasten vanhemmille –esite 2006.) Kun lapsella on hyvä suhde vanhempiin, sisaruksiin ja päiväkodin henkilökuntaan, luo se lapselle turvallisuutta. Myös lapsen luottamus itseensä ja muihin läheisiin ihmisiin kasvaa riittävän pysyvien ihmissuhteiden myötä.

Lapsen päivä koostuu monenlaisten tunteiden kirjosta, ilosta ikävään ja mielihahasta riemuun. Päiväkodin henkilökunnan tulee valppaasti huomioida ja vastaanottaa lapsen tunteet. Kun lapsen ja päiväkodin henkilökunnan välillä on hyvää vuorovaikutusta, tulee lapsi nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään kaikkine tunteineen. (Kaskela & Välimäki 2006.)

4.2 Leikki

Lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella on leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Kun lapsi toimii itselleen mielekkäällä tavalla, lapsi myös ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan.

Lasten mielestä leikkiminen on mielekästä ja sen vuoksi lapset leikkivät. Leikillä ei tavoitella tuloksia tai päämääriä. Leikkiminen tuottaa parhaimmillaan lapselle syvää tyydytystä. Lapset eivät leiki siksi, että oppisivat, mutta oppivat huomaamattaan leikkiessään. Kun lapset toimivat vuorovaikutuksessa ympäristön ja ihmisten kanssa, he käsittelevät ja jäsentävät tietoa olemassa olevan tietonsa avulla ja ovat näin aktiivisia oppijoita. Lapset oppivat siis usein tekemällä ja osallistumalla. (Kaskela & Välimäki 2006.)

Pienillä lapsilla leikin juonen käänteet ovat impulsiivisia. Isommilla lapsilla alkaa vähitellen kehittyä kyky kehittää leikin juonesta pitkäkestoisempaa. Leikkiä ohjaavat tunteet ja motivaatio, leikissä ei ole ulkoisia tavoitteita. Leikkijät sopivat leikkiessään leikin sisäisistä säännöistä ja siksi leikkiä aloittaessa ei voi tietää, mihin se johtaa. (Vilen ym. 2006, 473-479.)

Lapsen leikkiessä koko lapsen keho aktivoituu, niin aistit, ajattelu, tunteet, mielikuvat kuin muistotkin. Lapsi käsittelee leikkiessään kokemuksiaan ajattelun ja mielikuvien kautta. Lapsi tutkiskelee leikin kautta itseään ja olemassaoloaan. Leikin avulla lapsi etsii mielekkyyttä. Leikkiessä lapsi tutustuu myös omaan kehoonsa ja omaan sisäiseen maailmaansa. Lapsi oppii kehollisten kokemusten kautta hahmottamaan omaa kehoaan ja itseään erillisinä muista. Lapsi hahmottaa leikkiessä myös omaa suhdetta muihin ja voi peilata omia kokemuksiaan, ajatuksiaan sekä tunteitaan toisiin ihmisiin. Näin lapsi harjoittelee sosiaalisia taitojaan. Myös lapsen empatiataidot kehittyvät leikin mielikuvien avulla. (Vilen, ym. 2006, 473-479.)

Lapsi käsittelee leikkiessään tunteitaan. Lapsi voi leikkiessään käsitellä esimerkiksi omia pelkojaan tai jännitystään. Asioita on helpompi käsitellä siten, että lapsen asioita käsittelee jokin rooli tai lelu. Lapsella ei välttämättä ole edes kaikille tunteilleen sanoja. Leikissä lapset yhdistelevät todellisuutta, omia toiveita, tunteita ja ajatuksi-

aan. Leikeissä voi myös löytää täysin uusia ratkaisuja tilanteille. Aikuisen läsnäolo tuo leikkiin turvaa. Aikuisen tehtävänä onkin antaa lapselle mahdollisuus tunteiden ilmaisuun leikin avulla ja auttaa lasta vähitellen löytämään sanoja tuntemilleen asioille. (Vilen, ym. 2006, 473-479.)

Päiväkodin henkilökunnan tulisi olla tietoinen lapsen leikin kehityksestä. Eri-ikäisten lasten leikkien tukemisessa on eroja. Pienimmille lapsille aikuisen tuki ja mukana leikkiminen on erittäin tärkeää. Alle kolmivuotiaat tarvitsevat esittäviä leikkivälineitä, konkreettisia asioita leikkiinsä. Isompia taas tuetaan leikkimään spontaanisti ja tuetaan lasten omaa mielikuvitusta. Leikki ei synny koskaan tyhjästä, vaan vaatii tilaa, aikaa, välineitä ja työnjakoa. Erityisesti se vaatii aikuista, joka on aidosti kiinnostunut lapsen leikistä ja jolla on taito tukea lasta leikissä oikealla tavalla. (Vilen, ym. 2006, 473-479.)

Leikkiryhmien jakaminen niin pienten kuin isojenkin lasten kanssa on tärkeää. Lapsilla tulisi olla mahdollisuus mahdollisimman monipuolisiin ja erilaisiin leikkeihin. Erilaiset leikit kannattaa sijoittaa eri paikkoihin. (Vilen, ym. 2006, 473-479.) Päiväkoti Tilkkutäkissä tämä onnistuu hyvin, koska päiväkodissa on paljon eri tiloja, jossa leikkiä.

Päiväkodin henkilökunnan tärkeimmät roolit leikissä ovat leikin tukeminen kielellisesti, aikuisen esimerkkileikki ja aikuisen osallistuminen leikkiin. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on aikuisen läsnäolo, että kuvitteluleikki pääsee kehittymään. Joidenkin lasten kohdalla leikkitaidot vaativat enemmän tukemista kuin toisten, mutta jokaisella lapsella on kyky leikkiä. Aikuisen tehtävänä onkin saada lapsesta tuo kyky esiin. Aikuisten on hyvä olla kuulolla, vaikka kyse olisi isommistakin leikkijöistä, että aikuiset pysyvät mukana leikin juonessa. Aikuinen voi tuoda uusia ideoita leikkiin kysymällä ja ihmettelemällä ja ajattelemalla ääneen. Aikuinen voi myös auttaa jonkun uuden leikkijän tuloa leikkiin. (Vilen, ym. 2006, 473-479.)

4.3 Toiminnan suunnittelu

Lähtökohtana toiminnan suunnittelussa ovat erilaiset sisältöalueet. Varhaiskasvatussuunnitelmiin ja esiopetussuunnitelmiin on kirjattu ajatus lapsen aktiivisesta osallistumisesta ja omaehtoisesta tutkimisesta ja oppimisesta. Yhä edelleen kuitenkin aikuiset usein päättävät ja suunnittelevat toiminnan, millaisia tehtäviä tehdään. Toiminnassa korostuvat erilaiset leikit ja tehtävät. Usein nämä tehtävät ovat aikuisen näkökulmasta faktoja, joita ei ryhdytä kyseenalaistamaan. (Mikkola & Nevalainen 2009, 56-57.)

Yhä jonkin verran päiväkotityössä tuntuu elävän olettamus, että uusi tieto ja faktat sellaisinaan muuttaisivat lapsen käyttäytymistä tai, että tieto sellaisenaan olisi siirrettävissä aikuisilta suoraan lapselle. On totta, että aikuinen tietää enemmän kuin lapsi, mutta aikuinenkaan ei tiedä kaikkea. Myös lapset käsittelevät, havaitsevat ja vastaanottavat tietoa omien kokemusten ja kiinnostuksenkohteiden pohjalta yhtä moniulotteisesti ja yksilöllisesti kuin aikuisetkin. (Mikkola & Nevalainen 2009, 56-57.)

Lapsi hahmottaa ympäröivää maailmaa sen kaikissa ulottuvuuksissa sisältöalueiden avulla. Sisältöalueiden tehtävänä päiväkotityössä on tarjota lapselle kokemuksia ja ideoita ja virittää lapsen mielenkiintoa ja uteliaisuutta. Aikuisen huolellisesti rakentamien opetuksellisten kokonaisuuksien sijaan kokemuksellisuus ja tiedon henkilökohtaisuus ovat lapsen oppimiselle tärkeintä. Lapsen kiinnostus asioista ja niiden havainnointi on erilainen kuin aikuisilla. (Mikkola & Nevalainen 2009, 56-57.) Lapset ovat myös kiinnostuneet erilaisista asioista ja onkin tärkeää, että kaikki lapset tulisi huomioitua omilla kiinnostusalueillaan.

Lapsen kehityksen ydin on ajattelun, tietoisuuden, minuuden ja itsetunnon rakentamisessa, ei ainoastaan toimimisen ja käyttäytymisen muuttumisessa. Lapsen oppiminen tapahtuu aina vuorovaikutuksen kautta. Oppiminen ei ole ainoastaan järjen ääni vaan tunteilla on suuri merkitys oppimisessa. Lapsen mielentilat ja kiinnostuksenkohteet vaikuttavat paljon oppimiseen, lapsen oppiminen on kokonaisvaltaista. Jotta lapsi oppii aidosti jotakin uutta, tulee se koskettaa ja puhutella lasta. Päiväkotipäivä on täynnä tapahtumia ja nämä hetket synnyttävät lapsissa uusia kokemuksia. Näiden kokemusten havainnoiminen ja pohtiminen tuottavat tietoisuutta. Tiedostaminen on-

kin keskeinen tekijä kasvussa ja muutoksessa. Se auttaa ymmärtämään omaa käyttäytymistään. (Mikkola & Nevalainen 2009, 56-57.)

4.4 2-3- vuotiaiden kehitys

Tämän ikäinen lapsi harjoittelee vuorovaikutusta toisten kanssa. Tässä iässä lapsi alkaa pikku hiljaa solmia ystävyysuhteita ja lapsi alkaa leikkiä muiden lasten kanssa. Lapsi leikkii ystävien kanssa ennemminkin rinnakkain kuin yhdessä. Lapsi saattaa olla omistushaluinen, alkaa riidellä ja suuttua, eikä halua antaa lelujaan ja usein haluaa juuri sen lelun, mikä ystävällä on. Lapsi ei vielä osaa asettua toisen asemaan. Tämän ikäisillä lapsilla on usein uhmaikä ja lapsen oma tahto on kehittymässä. Lapsen on myös usein vaikea irrottautua vanhemmistaan, mutta se helpottuu, kun ikä tulee lisää. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 46; Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](#).)

Lapsen taito keskustella ystävien kanssa kehittyy koko ajan. Puheen kehityksen nopeus vaihtelee paljonkin tässä iässä. Aluksi sanalliset selitykset lapsella on vähäisiä. Tässä iässä monella lapsella on käytössä sanoja tai sanojen yrityksiä. Monet puhuvat jo lyhyitä lauseita. Kun puhe kehittyy, lapsi alkaa kysellä ja selvittää ääneen asioita. Lapsi alkaa ymmärtää käsitteitä, kuten koko, pituus ja korkeus. Lapsi osaa luokitella esineitä ominaisuuksien mukaan, esimerkiksi eläimet tai autot. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 46; Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](#); Einon & Tanner 1999, 28-206.)

2-vuotiaana lapsi matkii tuntemiaan ihmisiä ja hänestä on hauska matkia esimerkiksi aikuisten ilmeitä. Lapsi ei vielä ymmärrä, että lyöminen ja pureminen sattuvat, lapsi vain luulee, että se saa muut itkemään. Tässä iässä lapset alkavat näyttää ensimmäisiä merkkejä itsenäistymisestä. Lapset osaavat pyytää, mitä haluavat ja pyynnöt saattavat joskus tuntua järjettömiltä. 2-3-vuotiaat lapset selittävät, mitä he kulloinkin ovat tekemässä, esimerkiksi: ” Kato, kato, kun hyppään!” Lapsi tarvitsee tässä iässä vielä aikuisen läheisyyttä ja hellyyttä ja lapsi käy leikkiensä keskellä tarkastamassa, että aikuinen on lähettyvillä. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 46; Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](#); Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Tässä iässä motorisiin taitoihin kuuluvat kävely eri nopeuksilla ja kyykystä ylös nouseminen. Lapsi harjoittelee eri maastoissa etenemistä, kävelemistä ja juoksemista, liikkeelle lähtöä ja pysähtymistä ja enemmän kuin yhden toiminnan tekemistä samaan aikaan. Kun lihakset alkavat voimistua, alkaa lapsi hyppiä ja pomppia. Lapsi kaatuilee vähemmän. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Lapsi syö itse, vaikka usein vielä melko sotkuisesti. Lapsi osaa tehdä helppoja pala-pelejä ja rakentaa tornin palikoista. Palikkatornien rakentaminen ja kaataminen on mieluista leikkiä, samoin lelujen purkaminen ja kokoaminen. Myös mielikuvitus vilkastuu. Lapsi alkaa pukea ja riisua itse. On tärkeää, ettei lasta tässä iässä auteta liian helposti, vaan annetaan lapsen ensin yrittää itse ja kannustetaan häntä yrittämään. (Einon & Tanner 1999, 28-206; Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut.)

Tämän ikäinen lapsi kääntelee itse kirjan sivuja. Kaksi-vuotias pitää kynää peukalolla sekä etu- ja keskisormella niin sanotulla kämmenotteella. Kahden vuoden tienoilla lapsi kiinnostuu piirtämisestä. Lapsi ei suunnittele piirroksiaan etukäteen, vaan kysyttäessä, mitä hän on piirtänyt, hän kertoo, mitä hän ajattelee siinä olevan. Seuraavana päivänä piirustus voi esittää jotain ihan muuta. Lapsi piirtelee viivoja ja ympyröitä. Ikäkauden lopussa lapsi alkaa harjoitella saksilla leikkaamista. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

4.5 3-5-vuotiaiden kehitys

Ystävyyssuhteet alkavat saada suurempaa merkitystä tässä iässä. Lapsi kuitenkin usein vielä nahistelee ja riitelee muiden lasten kanssa. Lapsi on vielä omistushaluisen, uhmaikä näkyy vielä, mutta on helpottumassa. Lelujen jakaminen ja oman vuoron odottaminen helpottuvat lähempänä neljää ikävuotta. Lapsi ystävystyy ja riitaan-tuu helposti. Leikit alkavat olla vaativampia, vaikka roolit niissä saattavat olla hyvin-kin yksinkertaisia. (Einon & Tanner 1999, 28-206; Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut.)

3-4-vuotias lapsi alkaa osata noudattaa sääntöjä ja tässä iässä yksinkertaiset sääntöleikit ja -pelit alkavatkin olla mieluisia. Häviämistä tulee harjoitella, tässä iässä se on vielä vaikeaa. Lähempänä neljän vuoden ikää, lapset alkavat tarvita jo paljon oman ikäistensä leikkiseuraa.

Tässä iässä lapsen on tärkeää saada tehdä asioita itse ja saada hyväksyntää sekä myönteistä huomiota onnistumisista. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

3-vuotiaana puhe alkaa olla jo melko selvää ja ymmärrettävää. Puheesta saattaa puuttua vielä joitain kirjaimia tai oikeat kirjaimet korvautuvat muilla kirjaimilla. Puhe voi olla myös takeltelevaa, mikä usein johtuu siitä, että lapsi ei ehdi sanoa asioita niin nopeasti kuin ajattelee. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Tässä iässä lapsi osaa luokitella esineitä koon ja värin mukaan. Ikäkauden loppupuolella lapsi osaa jo laskea jonkin verran. Mielikuvitus on vilkasta ja mielikuvituskaverit astuvat kuvaan tässä vaiheessa joillakin lapsilla. Osa 3-4 vuotiaista tarvitsevat vielä öisin vaippaa. Potalla tai pöntöllä käyminen onnistuu jo monilta. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Tässä iässä lapsi kävelee portaita ylös ja alas vuoroaskelin. Lapsi osaa kävellä varpailaan ja seisoa yhdellä jalalla. Liikkuminen on tässä iässä innokasta ja riehakasta. Lapsi osaa hypätä tasajalkaa jo ainakin yhden hypyn verran. Lapsen hienomotoriikka kehittyy ja esimerkiksi pukemisessa lapsi oppii laittamaan itse napit kiinni. Lapsi opettelee myös saksien käyttöä. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

3-4 vuotiaana lapsen sorminäppäryys ja kynänkäyttö kehittyy. Lapsi on innokas tekemään asioita käsillään: askarteleo, piirteleo, harjoittelee kiertämään korkkeja auki ja lapsi alkaa piirrellä ympyröitä ja neliöitä. Lapsi saattaa vielä piirtää niin oikealla kuin vasemmalla kädellä. Kuvat eivät vielä välttämättä aikuisen mielestä esitä mitään, mutta lapsella voi olla asiasta oma käsitys. Lähempänä 4-vuoden ikää lapsi alkaa kiinnostua ihmisten piirtämisestä. Lapsi alkaa piirtää pääjalkaisia ihmisiä eli raaat piirretään lähteväksi päästä. Aluksi on tärkeää piirtää vain eri osia ihmisestä, sijoittamatta niitä oikeisiin kohtiin. Kehittyessään lapsi piirtää osia oikeille paikoille, joitain osia saattaa vielä puuttua. (Einon 1999, 28-206; Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 60-61.)

5-vuotiaan lapsen tunteet ailahtelevat. Lapsi on omatoiminen, aloitteellinen ja sopeutuva, mutta kuitenkin pieni ja tarvitsee hoivaa. Tässä iässä itsekritiikki alkaa herätä ja se saattaa aiheuttaa epäonnistumisen pelkoa. Lapsi ei myöskään nauti huumorin kohteena olemisesta. Luovuus ja mielikuvituksen käyttö on monipuolista ja lapsi alkaa entistä paremmin oivaltaa, mikä on totta ja mikä ei. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Tässä iässä lapsi alkaa nauttia peleistä ja leikeistä, missä on oikeat säännöt. Häviäminen saattaa yhä olla vaikeaa. Roolileikeissä tärkeiden aikuisten jäljitteleminen on mieleistä. Isommat lapset ovat usein ihailun kohteena. Lapselle saattaa joku ystävyysuhde korostua ylitse muiden. Yhteisleikkitaidot ovat jo hyvät ja leuhkiminen ystäväporukassa yleistä. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Tässä iässä ystävyysuhteet voimistuvat, kavereista tulee entistä tärkeämpiä. Pojat leikkivät usein suuremmissa ryhmissä kuin tytöt. Myös jako tytöt tyttöjen ja pojat poikien leikeissä näyttäytyy selvemmin. Lapset ovat jo itsenäisempiä, enää ei tarvitse tehdä ihan samoja asioita kuin ystävä ja leikeissä voi olla eri rooleja. Tässä iässä lapsi selittää leikkejä toisille lapsille ja puheessa kuulee usein, milloin tehdään oikeasti ja milloin leikisti. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Lapsi alkaa epäillä omia kykyjään ja pelätä epäonnistumisia. Lapsella saattaa olla erilaisia pelkoja, esimerkiksi kuolemaan liittyviä. Lapsi alkaa tuntea syyllisyyttä tehdessään väärin ja kysyy lupaa tekemisiinsä. Lapsi tietää oikean ja väärän eron sekä reilun ja epäreilun eroavaisuudet. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Tässä iässä lapset alkavat olla pukemisessa itsenäisiä. Yleensä tytöt pukevat paremmin kuin pojat. Piukkojen nappien kiinnilaitossa, vetoketjuissa ja kengännauhojen sitomisessa usein tarvitaan vielä apua. Tässä iässä on tärkeä kannustaa lasta pukemaan ja syömään itse. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Lapsen perusliikuntamuodot ovat kehittyneet. Lähempänä kuuden vuoden ikää lapsi osaa kävellä, juosta, hyppiä, tasapainoilla, kieriä, hiihtää, luistella, pyöräillä ja uida. Toki kehittyminen on yksilöllistä ja esimerkiksi luistelua ja uimista harjoitellaan vielä esikoulussa ja kouluikäisenäkin. (Einon & Tanner 1999, 28-206.)

Vaativienkin palapeliä kokoaminen alkaa onnistua tässä iässä. Tässä iässä myös sorminäppäryys kehittyy. Kynäkäytössä silmä ja käsi alkavat tehdä jo tarkkaa yhteistyötä, mitä lähemmäs kuuden vuoden ikää päästään. Lapsi ei vaihda kynää enää kädestä toiseen, vaan kätisyys on varmistunut ja kynäotekin on oikea. Hän osaa kirjoittaa oman nimensä ja saksien käyttö on jo hyvää. Myös ensitaidot esineiden laskeamisessa saavutetaan. Lapsi tuntee usein jo päävärit. Lapsi ymmärtää ja käyttää sellaisia käsitteitä kuin aikaisin – myöhään, tänään – huomenna, nopeasti – hitaasti, alas – ylös. (Einon & Tanner 1999, 28-206; Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut.)

Lapsi alkaa piirtää tunnistettavia kuvia ja piirustukset muuttuvat taidokkaammiksi. Lapsi ei ole vielä tarkka lukumääristä, esimerkiksi ihmisellä voi olla silmiä tai sormia kolme. Lähempänä 6-vuoden ikää lapsen piirustukset alkavat olla taidokkaita ja sisältävät usein enemmän kuin yhden elementin, autot ajavat kaduilla ja taloihin kuuluvat myös puutarhat. Kuvat ovat usein vielä symbolisia, kukat saattavat olla talon korkuisia. (Einon 1999, 28-206; Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 61-63.)

Tässä iässä myös aletaan harjoitella omatoimisuutta, omista tavaroista huolehtimista, kuuntelemista ja omien tarpeiden kertomista. Myös vuoron odottamisen harjoittelu on tärkeää, jota voi harjoitella esimerkiksi lautapelejä pelaamalla. (Järvinen ym. 2009, 63-64.)

5 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMALOMAKKEEN KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

5.1 Kehittämistehtävä ja sen valinta

Tilkkutäkin päiväkodin oma varhaiskasvatussuunnitelma on valmistunut kymmenen vuotta sitten, kun päiväkotitoiminta on aloittanut toimintansa. Päiväkodin oma varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään joka syksy. Nyt päiväkodin henkilökunnalta tuli toive, että lomakkeet, joita käytetään vanhempien kanssa käytävissä vasu-keskusteluissa,

tulisi uudistaa. Samalla heräsi ajatus, että se on hyvä aihe opinnäytetyölle. Opinnäytetyöni sai siis alkunsa työelämänyhteistyötahon toiveesta.

Päiväkoti Tilkkutäkissä on 25 lasta, 2-vuotiaasta esikoululaisiin. Päiväkodissa on käytössä vasu-lomakkeet, jokaiselle ikäryhmälle omansa. Lomakkeet ovat olleet päiväkodin käytössä päiväkodin alkuvaiheista asti, toki ovat kokeneet pieniä muutoksia vuosien varrella. Tällä hetkellä lomakkeet on jaoteltu 2-3-vuotiaille, 4-6-vuotiaille sekä esikoululaisille. Henkilökunta toivookin lomakkeisiin jotakin yhtenäisyyttä sekä selkeyttä, mutta kuitenkin mahdollisimman kattavia lomakkeita. Henkilökunta toivoo myös, että heidän työ helpottuisi lomakkeita täyttäessä. Opinnäytetyönäni uudistan alle esikouluikäisten lomakkeet ja jätän esikouluikäisten lomakkeet sovitusti pois.

Päiväkoti Tilkkutäkin työntekijät olivat tyytymättömiä tämän hetkisiin lomakkeisiin ja olivat jo jonkin aikaa suunnitelleet uudistavansa lomakkeensa, joten vasu-lomakkeiden kehittäminen alkoi päiväkodin henkilökunnan toiveesta. Ensiksi tein kyselylomakkeet (Liite 1) päiväkodin lasten vanhemmille sekä samaan aihealueeseen liittyvät kysymykset päiväkodin henkilökunnalle (Liite 2).

Kyselylomakkeiden tarkoituksena oli saada selville vanhempien mielipiteet vasu-keskusteluista, mitä pitävät tärkeänä, kuinka usein haluaisivat vasu-keskusteluita käytävän, miksi vasukeskusteluita pidetään jne. Henkilökunnalta kysyin samojen aihealueiden kysymyksiä ja saada näin myös heidän näkemys asiaan. Tarkoitukseni oli siis saada selville myös henkilökunnan sekä vanhempien toiveet vasu-keskustelujen sisällöstä.

Henkilökunnan kanssa vaihdoin myös sanallisesti mielipiteitä vasu-lomakkeista päivittäin, koska työskentelin itse kyseisessä päiväkodissa. Olen tulostanut henkilökunnalle myös esimerkiksi eri päiväkotien valmiita vasu-keskustelulomakkeita, joita internetistä löysin ja toivonut, että henkilökunta arvostelisi lomakkeita, mikä hyvää ja mikä huonoa ja mitä niistä tulisi huomioida suunnitellessa päiväkotia Tilkkutäkin omia lomakkeita.

Lähestymistapani opinnäytetyön sisältämään kehittämistyöhön on laadullinen eli kvalitatiivinen. Vasu-keskusteluiden tukena käytettävien lomakkeiden kehittämistyö

perustuu vanhemmilta ja henkilökunnalta kerättyyn tietoon. Tieto on saatu kyselylomakkeiden avulla ja henkilökunnan kanssa käytyjen keskusteluiden avulla.

5.2 Menetelmät ja aineiston hankinta

Aloittaessani kehittämään vasu-keskustelujen tueksi lomakkeita, laadin päiväkodin lasten vanhemmille ja päiväkodin henkilökunnalle kyselylomakkeet, jotka koskivat päiväkodissa käytäviä vasu-keskusteluja. Vanhempien kyselylomake sisälsi viisi avointa kysymystä (Liite 1) ja henkilökunnan kyselylomake 4 avointa kysymystä (Liite 2). Kyselylomakkeet jaoin vanhemmille marraskuun puolessa välissä 2013, viikolla 46 ja henkilökunnalle kyselylomakkeet jaoin viikolla 48, aivan marraskuun lopussa.

Vanhempien kyselylomakkeen (Liite 1) ensimmäisen version vein työpaikalleni myös muun henkilökunnan tarkasteltavaksi. Ihan pieniä muutoksia lomakkeeseen tuli, mutta sisältö pysyi samana. En halunnut kyselylomakkeellani millään tavalla vertailla päiväkodissa käytössä olevaa lomaketta ja työn alla ollutta uutta lomaketta. Päiväkodissa oli vanhempia, joille vasu-keskustelut olivat aivan uusi juttu, kenelle ne olivat tuttuja toisessa päivähoitopaikassa ja vanhempia, joille päiväkotitilkkutäkin lomakkeetkin olivat jo ennestään tuttuja. Pyrin kokoamaan kyselylomakkeet sillä tavalla, että saisin vanhempien mielipiteen vasu-keskusteluista mahdollisimman hyvin ja kattavasti selville. Kyselylomakkeessa pyysin vanhempia pohtimaan, miksi vasu-keskusteluja pidetään, mitkä ovat vanhempien mielestä viisi tärkeintä asiaa, mitä vasu-keskusteluissa tulisi käydä läpi, miten vasu-keskusteluissa tulisi vanhempien mielestä ottaa huomioon lapsen, vanhempien ja työntekijöiden näkökulma, miten keskusteluissa esille tulleet asiat tulisi näkyä lapsen päivähoidossa ja kuinka usein vanhemmat haluaisivat, että vasu-keskusteluja pidettäisiin.

Henkilökunnan lomakkeen (Liite 2) rakensin vanhemmille jaetun lomakkeen pohjalta, koska halusin saada niin vanhemmilta kuin työntekijöiltäkin mielipiteet saman sisältöalueen kysymyksiin. Vanhemmille ja henkilökunnalle jaetut kyselylomakkeet olivat siis hyvinkin paljon samansuuntaisia kysymyksiltään ja aihealueeltaan.

Kyselyiden kautta oli tärkeää saada selville vanhempien mielipide vasu-keskusteluista, mistä asioita vanhemmat haluaisivat vasu-keskusteluissa keskustella ja millaisia asioita henkilökunnan tuli huomioida päiväkotiarjesta koskien vasu-keskusteluja.

Päiväkoti Tilkkutäkissä on 25 lasta, mutta perheitä on 23. Vanhempien kyselylomakkeita jaettiin 23, jokaiselle perheelle yksi. Vanhemmilla oli aikaa vastata lomakkeeseen viisi arkipäivää. Olin kertonut päiväkodin lasten vanhemmille aikaisemmin opinnäytetyöstä ja sen aiheesta ja osa vanhemmista osasi jo odottaa kyselylomaketta. Pyrin jakamaan lomakkeet saman päivän aikana, henkilökohtaisesti jokaiselle perheelle, kun vanhemmat hakivat lapsia. Osan lomakkeista jakoi myös muut päiväkodin henkilökuntaan kuuluvat. Vain pieni osa perheistä sai lomakkeen lokeroon jaettuna. Kun jaoin lomakkeita vanhemmille, kerroin heille lyhyesti lomakkeen sisällöstä. Lomakkeet sai palauttaa nimettömänä päiväkodin ulkopuolella olevaan postilaatikkoon, josta päiväkodin henkilökunta kävi lomakkeet päivittäin tyhjentämässä. Vanhemmilta kyselylomakkeita täytettynä palautui minulle 8 eli 32 % vanhemmista vastasi kyselyyn. Määrä oli odotettua pienempi, mutta mielestäni tarpeeksi kattava. Kun olin saanut analysoitua vanhempien palauttamat kyselylomakkeet, tein siitä tiivistelmän (Liite8) ja laitoin tiivistelmän esille päiväkodin seinälle, josta vanhemmat näkivät, miten kyselyihin oli vastattu ja minkä aineiston turvin alkaisin varsinaisia vasu-lomakkeita työstämään.

Henkilökunnalle suunnatut lomakkeet(Liite2) jaoin kollegoilleni päiväkodissa, heitä on kolme. Kaksi työntekijöistä vastasi lomakkeeseen yhdessä ja yksi yksin eli sain kaksi lomaketta takaisin henkilökunnalta. Henkilökunnan vastausprosentti oli 100 %, koska kaikki osallistuivat vastaamiseen, mutta lomakkeiden palautuksen mukaan vastausprosentti henkilökunnalla oli 67%.

Kyselylomakkeiden jälkeen alkoi varsinaisten varhaiskasvatuskeskustelulomakkeiden kokoaminen kyselylomakkeiden pohjalta. Lomakkeita oli yhteensä neljä. Alle 3-vuotiaille vanhempien lomake (Liite 3) ja henkilökunnan lomake (Liite 4) sekä 3-5-vuotiaille myös vanhempien lomake (Liite 5) ja henkilökunnan lomake (Liite 6).

Vanhempien lomakkeet (Liite 3 ja 5) sisälsivät ainoastaan avoimia kysymyksiä, joihin vanhemmat saivat vastata juuri heidän perheelle tärkeillä asioilla. Henkilökunnan lomakkeet (Liitteet 4 ja 6) sisälsivät ”rasti ruutuun” kysymyksiä niin sanottua lasten-

havainnointia sekä myös avointa tilaa, jossa oli mahdollisuus ”vapaaseen sanaan” sekä myös joka aihealueen lopussa tilaa asioille, joista vanhempien kanssa on yhdessä sovittu keskustelun aikana esimerkiksi yhteisistä tavoitteista.

Vasu-lomakkeissa oli tärkeää pitää muistissa Tilkkutäkin oma varhaiskasvatussuunnitelma, mitkä asiat ovat päiväkodille tärkeitä. Päiväkoti Tilkkutäkille erityisen tärkeää on sosiaaliset taidot ja niiden kehittyminen. Päiväkoti Tilkkutäkissä pidetään tärkeänä, että vasu-keskusteluissa käydään läpi lapsen vahvat alueet ja toki myös ne alueet, joissa lapsi tarvitsee tukea. Päiväkodille on tärkeää kuulla myös vanhempien odotukset ja toiveet. Päiväkoti Tilkkutäkille on erityisen tärkeää vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja siksi myös kyseisessä päiväkodissa vasu-keskustelut korostuvat entisestään. Myös avointa vuorovaikutusta pidetään tärkeänä. Tärkeänä pidetään myös, että vasu-keskusteluissa vanhemmille näytetään lapsen tuotoksia ja esimerkiksi kasvukansiota. Toki Uudenkaupungin oma varhaiskasvatussuunnitelma osittain määrittää myös Tilkkutäkin toimintaa, mutta, koska päiväkotitilkkutäki on yksityinen päiväkotitilkkutäki, heillä ei ole käytössä samoja lomakkeita kuin kunnallisella puolella, vaan Tilkkutäki käyttää itse suunnittelemaansa lomakkeita.

Lapsen kehitys eri alueilla on myös ensiarvoisen tärkeä tieto, kun suunnitellaan etenkin henkilökunnan vasu-lomaketta, jossa tarkkaillaan lapsen kehitystä. Henkilökunnan lomaketta suunnitellessa yritin pitää mielessä myös sen, joka kävi ilmi monista vanhempien kyselylomakkeista, että vanhemmille oli tärkeää kuulla lapsen päiväkotitarjesta. Että vanhemmat saisivat lomakkeiden kautta kuulla mahdollisimman kattavan kokonaisuuden oman lapsensa päiväkotipäivistä.

Ensiarvoisen tärkeää oli pitää muistissa myös vanhempien mielipide vasu-keskusteluista, joka kävi ilmi kyselylomakkeissa. Vanhemmat toivoivat vinkkejä kotiin, miten toimia jonkin asian suhteen lapsensa kanssa. Siksi henkilökunnan lomakkeissa onkin jokaisen osa-alueen jälkeen kohta, johon voidaan kirjata, mitä vanhempien kanssa on sovittu. Näin niihin asioihin on helpompi palata viimeistään seuraavassa vasu-keskustelussa.

Henkilökunnan lomakkeissa oli tärkeä muistaa, että niissä tuli esiin vanhempien toimiva ammatillinen näkökulma. Lomaketta täyttäessä henkilökuntaan kuuluvan on tärkeää muistaa, että havainnot tulee pystyä perustelevaan vanhemmalle, miksi päi-

väkodissa ollaan sitä mieltä lapsesta, koska kotona lapsi voi käyttäytyä aivan toisella tavalla ja kuvaus lapsesta saattaa tulla täytenä yllätyksenä.

Kasvatuskumppanuus on vasu-keskusteluissa ydinsana, joka oli lomakkeiden tekemisen pohja. Kasvatuskumppanuudellahan varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen hyväksi. Varsinainen syy, miksi lomakkeita alettiin uudistaa, oli työntekijöiden toive, joten tärkeää oli kuunnella työntekijöiden toiveita lomakkeiden suhteen. Lomakkeita tehdessäni vein aina ensimmäisen version henkilökunnalle ”hyväksyttäväksi”, jonka jälkeen tein toivottavat muutokset ja lomakkeet otettiin käyttöön heti keväällä 2014.

Niin henkilökunnan kuin vanhempienkin varsinaiset vasu-lomakkeet olivat koko päiväkodin henkilökunnan tarkastelussa ennen kuin ne saivat lopullisen muotonsa. Etenkin henkilökunnan ”rasti ruutuun”- kohtiin tuli joitakin muutoksia asioiden tärkeysjärjestyksessä.

5.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Käytin kyselylomakkeiden kysymyksiä otsikkoina analysoidessani kyselylomakkeita. Kirjoitin niin vanhempien kuin henkilökunnan vastaukset sanatarkasti koottuna erilliselle paperille. Vanhempien tunnuksina olivat V1, V2 jne. ja henkilökunnan tunnuksina H1 ja H2. Samat tunnukset olin lisännyt myös alkuperäisiin vastauslomakkeisiin. Kun kyselylomakkeiden alkuperäiset kysymykset olivat itselläkin otsikkoina, kun analysoin vastauksia, oli vastaukset helppo asetella paikoilleen. Tällä tyylillä oli helppo myös löytää yhtäläiset vastaukset ja merkitä ne ylös. Näin löysin asiat, jotka olivat saaneet eniten mainintoja kyselylomakkeissa ja näin ollen tärkeimpiä huomioitavia asioita.

Kyselylomakkeiden ja lomakkeiden vastausten analysoinnin lähtökohtana on uusien vasu-keskustelulomakkeiden teko päiväkotitilkkutäkin käyttöön. Kyselylomakkeet olin suunnitellut kehittämistyötäni ajatellen ja pohtinut kysymykset niin, että saisin mahdollisimman laajan mielipiteen vasukeskusteluista niin vanhemmilta kuin henkilökunnaltakin.

5.4 Kehittämistehtävän luotettavuus ja eettisyys

Suurimmalla osalla päiväkotimme lasten vanhemmilla on ennestään jo tietoa vasu-keskusteluista, mutta päiväkotimme asiakasperheissä on myös vanhempia, joille vasu-keskustelut eivät vielä ole tuttuja. Joidenkin Tilkkutäkin lasten vanhempien kanssa on jo aiemmin käyty vasu-keskusteluja vanhojen lomakkeiden pohjalta.

Mielestäni saamani tieto kyselylomakkeiden avulla oli luotettavaa, koska aihe oli suurimmalle osalle vanhemmista tuttua. Henkilökunnalle lomakkeet olivat tuttuja jo monen vuoden takaa. Kysymykset olivat aseteltu ymmärrettävästi ja puhuttu asioista arkikielellä.

Saamani aineisto oli melkoisen niukka, mutta kuitenkin tarpeeksi riittävä ja etenkin hallittava ja helposti analysoitava. Vastaukset, jotka vanhemmilta ja henkilökunnalta tulivat, olivat monipuolisia ja laajoja sekä hyvin aiheessa pysyviä ja asianmukaisia.

Kyselylomakkeisiin sai vastata nimettöminä ja vastaaminen ei kenenkään osalta ollut pakollista. Vastaajia ei siis pysty tunnistamaan, mutta henkilökunnan osalta tiedän vastaajat, koska päiväkodissa henkilökuntaa on vähän ja he itse palauttivat henkilökohtaisesti vastauslomakkeet minulle. Lomakkeet olisi voinut palauttaa myös nimettöminä omaan lokerooni. Vanhemmat saivat jättää vastauslomakkeet ulkona olevaan postilaatikkoon, josta kerran päivässä lomakkeet noudettiin.

Kehittämistyö kuvaa opinnäytetyötäni paremmin kuin tutkimus.

6 KYSELYLOMAKKEIDEN TULOKSET JA VASU - LOMAKKEIDEN KEHITTÄMINEN

6.1 Kyselylomakkeiden vastaukset

Vanhempien kyselylomakkeessa ensimmäinen kysymys oli tarkoitettu vain vanhemmille, tätä kysymystä ei ollut henkilökunnan kyselylomakkeessa. Ensimmäisessä

kysymyksessä vanhempien tuli pohtia, miksi vasu-keskusteluja heidän mielestään pidetään.

Vanhemmille yhteinen näkemys lasten arjesta ja ajan kanssa keskustelu henkilökunnan kanssa lapsen arjesta pidettiin tärkeänä.

”Jotta vanhemmat pysyvät ”kärryillä” lapsensa asioista.” V8.

Vanhempien mielestä vasu-keskusteluita pidetään myös sen takia, että edistetään vuorovaikutusta sekä kasvatuskumppanuutta.

”Luodaan pohja kodin ja päivähoidon väliselle kasvatuskumppanuudelle” V5.

Myös lapsen kehityksen kartoitusta sekä erityistarpeiden huomioimista ja niihin puuttumista pidettiin tärkeänä.

”Jotta osattaisiin huomioida lapsen erityistarpeet ja voitaisiin puuttua niihin ajoissa” V3.

Vanhempien toinen ja henkilökunnan ensimmäinen kysymys olivat samat sisällöltään eli piti mainita kolme tärkeintä asiaa, jotka tulisi nostaa vasu-keskustelussa esille.

Vanhemmat pitivät tärkeänä lapsen päiväkotiarjen läpikäymistä. *”Lapsen arki, mitä puuhailee...” V2.*

Myös lapsen sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen läpikäymistä pidettiin tärkeänä. Miten lapsi esimerkiksi toimii ryhmässä. Motoristen taitojen edistyminen nähtiin tärkeänä ja tärkeänä koettiin keskustelu tämän hetkisestä kehitysvaiheesta. Myös taitojen kertominen ikätovereihin verrattuna oli mainittu kolmen tärkeimmän asian joukossa. Myös lapsen vahvuuksien läpikäymistä, mistä pitää ja huolenaiheiden, tunteiden ja kehittämistarpeiden läpikäymistä pidettiin tärkeänä. Vanhemmille oli myös tärkeää, että keskusteltaisiin, jos jokin taito pitäisi jo osata ja miten sitä voisi kotona alkaa harjoitella.

”Mitä taitoja kenties pitäisi jo osata ja miten näitä taitoja aletaan opettelemaan” V8.

Vanhemmat haluavat, että myös lapsen arjesta kotona keskusteltaisiin.

Henkilökunnan lomakkeissa tuli esille melko lailla samat asiat kuin vanhempien lomakkeissakin. Henkilökunta piti tärkeänä, että vasu-keskusteluissa käytäisiin läpi lapsen vahvuuksia, mitkä ovat lapsen haasteet ja miten vanhempien kanssa yhdessä päästäisiin kyseisessä asiassa tavoitteeseen. Myös lapsen kehityksessä huomioon otettavista asioista oli henkilökunnan mielestä tärkeä keskustella. Myös vanhemmille lapsen päiväkotiarjesta kertominen ja yleisesti arjen sujumisesta tiedottaminen ajan kanssa nähtiin tärkeänä.

Kolmantena kysymyksenä vanhemmille ja toisena henkilökunnalle oli vanhempien, lapsen ja henkilökunnan näkökulman huomioiminen keskusteluissa.

Vanhemmat halusivat, että vasu-keskusteluissa vanhempien näkökulma huomioitaisiin kuuntelemalla aidosti vanhempia. Vanhemmat saisivat tuoda oman näkemyksensä esiin ja, että vanhempien toiveita toteutettaisiin.

”Kuunneltaisiin ja toteutettaisiin vanhempien toiveita mm. tavoitteita ja tukitoimenpiteitä mietittäessä” V5.

Vanhemmat toivoivat myös saavansa keskusteluissa vinkkejä, miten tukea lasta kotona.

Henkilökunnan mukaan vanhempien näkökulma vasu-keskusteluissa näkyy siten, että vanhemmat pohtivat omasta näkökulmastaan lapsen kehitystä, arkea ja taitoja. Vanhemmilla on mahdollisuus keskustella lapsen arjesta, kertoa lapsen elämästä kotona ja lapsen tärkeistä tavoista. Vanhemmat voivat myös antaa palautetta ja kertoa toiveita päivähoidosta.

Vanhempien mielestä lapsen näkökulma huomioidaan päiväkodissa huomioimalla lapsi yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Vanhemmille on tärkeää, että lapsi voi itse kertoa päiväkodin arjesta esimerkiksi haastatteleamalla lasta kotona ja päiväkodissa.

”Lapsella mahdollisuus kertoa, mikä päiväkodissa kivaa, tylsää, vaikeaa ym” V1.

Vanhemmille on siis tärkeää tietää, mistä lapsi päiväkotipäivässä pitää. Tärkeää vanhempien mielestä on myös tietää painaako lasta jokin.

”Koitettaisiin asettua aidosti lapsen tossuihin ja miettiä asioita lapsen silmin” V7.

Henkilökunnan mukaan lapsen näkökulma vasu-keskusteluissa tulisi näkyä lapsen haastattelulla päiväkodissa ja kotona, samalla tavoin, miten vanhemmatkin olivat asiaa ajatelleet. Henkilökunta oli painottanut, että haastattelun tulisi koskea päiväkodin asioita, ei kotioloja.

”Haastatteluun esim. mitä osaan hyvin, mitä pitää harjoitella, mitä en vielä osaa”
H1.

”Ammatillinen näkökulma, tämä olisi kaiken pohja” V6. Vanhempien mielestä ammatillinen näkökulma näkyy vasu-keskusteluissa, kun tädit kertovat, mitä lapsen päivään/kehitykseen kuuluu tällä hetkellä. Vanhemmat pitävät ammatillista näkökulmaa tärkeänä ja vahvana keskusteluissa. Vanhemmat toivovat ammatillisesta näkökulmasta vinkkejä kotiin esimerkiksi, jos lapsella on tuen tarvetta. Vanhempien mielestä myös lapsen vahvuuksien kertominen kuuluu ammatilliseen näkökulmaan.

”Ammatillinen näkökulma olisi aika vahva, koska päiväkodin väki tietää parhaiten, mikä on parasta kaikkien kannalta juuri siinä ryhmässä ja sille lapselle” V7.

Henkilökunnan mielestä ammatillinen näkökulma vasu-keskusteluissa näyttäytyy lapsen kehityksen tukemisena ja tuen tarpeena. Henkilökunnan mukaan asioita tulisi pohtia ammatillisesti, eikä vain todeta, että näin on. Ammatillisesta näkökulmasta tulisi henkilökunnan mukaan huomioida myös lapsen kehitysvaiheet ja taidot. Henkilökunnan mukaan keskusteluissa ammattilaisen tulisi osata ottaa kantaa, miten joitain asioita voisi harjoitella, ja antaa vanhemmille toimintaehdotuksia myös kotiin. Henkilökunnalta tuli idea jo itse kaavakkeeseenkin tässä kohtaa. Osalta henkilökunnasta tuli toive, että lomake olisi ”rasti ruutuun- systeemillä”, jokaiselle ikäkaudelle oman sa, jossa olisi mukana myös tilaa avoimille vastauksille. Lomakkeeseen tulisi jättää myös tyhjää tilaa esimerkiksi ”ongelmia” varten. Henkilökunta toivoi myös, että lomake olisi sellainen, jota pystyisi nopeastikin alustavasti täyttämään ja, että lomake olisi yksipuolinen, että pystyy tekemään merkintöjä myös lomakkeen taakse.

Vanhempien neljännessä ja henkilökunnan kolmannessa kysymyksessä tarkoituksenani oli kartoittaa, miten keskusteluissa esille tulleet asiat tulisi näkyä päiväkodin arjessa. Vanhempien mielestä yhdessä mietittyjen ratkaisujen käytöstä tulisi antaa palautetta vanhemmille, miten asiat ovat muuttuneet vai ovatko ne muuttuneet ratkaisujen käyttöön oton jälkeen. Yleisesti vanhemmat olivat sitä mieltä, että asiat, joista

oli sovittu keskustelussa, tulisi ottaa huomioon lapsen arjessa päiväkodissa. Vanhemmat olivat myös sitä mieltä, että pelkästään asian tiedostaminen, haasteen tai taidon, riittää päiväkodin arjessa, ettei siihen tarvitsisi sen enempää puuttua. Vanhemmat kuitenkin toivoivat, että erityistaidot ja vajavaisuudet huomioitaisiin lapsen päiväkodin arjessa. Vanhemmat toivoivat myös, että ”*tuettaisiin lapsen yksilöllistä kehitystä ikäkauden mukaisesti*” V5.

Henkilökunnan mukaan keskusteluissa sovitut asiat tulisi ehdottomasti näkyä päiväkodin arjessa. Henkilökunnan mukaan on tärkeä kertoa muulle henkilökunnalle, mitä keskustelussa tuli esille, mielellään myös kirjata ne, varsinkin, jos on jotain erityistä huomioitavaa. Henkilökunnan mukaan sovitut asiat tulisi näkyä toiminnan suunnittelussa ja yksilöllisessä tuessa.

Niin päiväkodin henkilökunnalla kuin vanhemmillakin lomakkeen viimeinen kysymys koski mielipidettä vasu-keskustelujen määrästä, kuinka usein keskusteluja tarvittaisiin. Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että yksi per vuosi on riittävä määrä. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, että jos keskustelussa on sovittu jotain, voisi keveämmän keskustelun ottaa puolen vuoden päästä ja käydä tavoitteet läpi. Jotkut vanhemmista olivat toivoneet keskustelua syksyllä ja keväällä. Henkilökunnan mukaan yksi keskustelu vuodessa on hyvä määrä, mutta jos lapsella on erityisiä haasteita, silloin kaksi kertaa vuodessa pidettävä keskustelu saattaisi tulla kyseeseen.

6.2 Vasulomakkeiden kehittäminen

Lähtökohtana vasu-lomakkeiden kehittämisessä oli, että lomakkeista saataisiin selkeämmät, mutta silti mahdollisimman kattavat, helpommat käyttää ja henkilökunnalle mieleisemmät. Henkilökunta kokee, että nykyiset lomakkeet ovat työläitä ja haastavat täyttää. Nykyisissä lomakkeissa kaikki kysymykset ovat avoimia, joten kirjoittamista on paljon, joka henkilökunnan mukaan vie liikaa työaikaa. Henkilökunta esittikin toiveen, että uusissa lomakkeissa olisi niin sanottuja ”rasti ruutuun”-kohtia. Lasta havainnoidessa on helppo laittaa kiireessäkin rasti ruutuun lapsen omaan lomakkeeseen, kun tietty taito on havaittu, on se sitten saavutettu, harjoittelu asteella tai vielä saavuttamatta.

Uusien lomakkeiden suunnittelu alkoi jo heti opinnäytetyöprosessin alussa. Henkilökunnalle tulostettujen, toisten kuntien vasu-lomakkeiden tutkimisen jälkeen, alkoi ideoita tulvia henkilökunnalta. Toki henkilökunnalla oli pohjalla jo vahva mielipide siitä, mitä lomakkeissa ainakin tulisi muuttaa, koska olivat käyttäneet vanhoja lomakkeita jo melko kauan ja huomanneet niiden puutteellisuudet. Varsinainen suunnittelu alkoi vanhemmille ja henkilökunnalle teetettyjen kyselyjen tulosten analysoinnin jälkeen.

Kyselyjen tulosten perusteella huomasin, että vapaalle sanalle henkilökunnan lomakkeissa on ainakin jätävä tilaa. Tilaa, johon voi vapaamuotoisesti kertoa lapsen haasteesta tai erityisosaamisesta sekä ihan vain arjesta päiväkodissa. Pelkkä havainnointi ei tulisi riittämään.

Kyselylomakkeiden tulosten perusteella tarkoitukseni oli laatia sellaiset lomakkeet, joissa näkyy vanhempien osallisuus sekä päiväkodin henkilökunnan ammatillisuus. Myös lapsen ääni tulee huomioida esimerkiksi haastatteleamalla lasta. Lapsen ääni huomioidaan keskusteluissa myös lapsesta tehtyjen havainnointien kertomisella, lapsen piirrosten, kasvunkansion, valokuvien tutkimisella ja esittämällä ne vanhemmille itse keskustelutilanteessa. Kasvunkansio sisältää lapselle tärkeitä piirustuksia, tehtyjä tehtäviä ja valokuvia lapsen päiväkotipäivistä.

Niin vanhempien täyttämä lomake (Liite 3 ja 5) kuin henkilökunnankin täyttämä lomake (Liite 4 ja 6), jotka ovat sisällöltään ja ulkomuodoltaan hieman erilaiset, käydään läpi vasu-keskusteluissa yhdessä vanhempien kanssa. Lomakkeiden pääajatuksena ei ole vastauksiin vastaaminen, vaan saada vanhemmat ja henkilökunta kertomaan ja kuvailemaan lasta lapsen eri toimintaympäristöissä. Tarkoituksena on saada vanhempia kuvaamaan lastaan omin sanoin ja kertomaan juuri heidän perheelleen ne tärkeät asiat kotoa. Henkilökunta vastavuoroisesti kertoo kuulumiset päiväkodista. Vasu-lomakkeen avulla esiin tulevat myös vanhempien toiveet ja odotukset päiväkodille. Henkilökunnan lomakkeeseen kirjataan yhdessä sovitut asiat.

Päiväkodin henkilökunnan täyttämä lomake täytetään ennen vasukeskusteluja ja käydään läpi myös muiden työntekijöiden kanssa ennen varsinaista vasu-keskustelua,

että lapsen arjen kuvauksesta tulee mahdollisimman kattava. Päiväkoti Tilkkutäkissä kaikki työntekijät työskentelevät päivittäin kaikkien lasten kanssa ja joihinkin kohtiin henkilökunnan täyttämässä vasu-lomakkeessa varmasti tarvitaan muidenkin työntekijöiden näkemys ja mielipide. Henkilökunnan lomake sisältää kuvausta lapsen päivittäisistä toiminnoista päiväkodissa, lapsen kielellisistä valmiuksista, sosiaalisista ja motorisista taidoista, käden taidoista sekä kognitiivisista taidoista. Lomake on apuna perheen kanssa käytävässä keskustelussa ja sen kautta vanhemmat saavat konkreettista tietoa lapsen arjesta päiväkodissa ja mahdollisesti myös sen haasteista.

Lomakkeiden käytöstä minulle tuli luultua paljon vähemmän omakohtaista kokemusta, koska vaihdoin työpaikkaa melko yllätyksellisesti. Olisi ollut todella opettavaista ja erityisesti arviointilomakkeista olisi ollut helpompi saada, kun lomakkeet olisivat olleet myös minun henkilökohtainen työskentelymuoto. Nyt arviointi jäi ainoastaan sähköpostilla saaduksi. 3-5 -vuotiaiden uudistamistani henkilökunnan ja vanhemman vasu-lomakkeista sain kokemuksen käyttäessäni niitä kerran keväällä 2014 ennen kuin jäin työstä pois. Vanhemmat täyttivät oman lomakkeensa kotona ennen keskustelua ja toivat sen mukanaan keskusteluun ja minä havainnoin lasta päiväkodissa oman henkilökunnan vasu-lomakkeen mukaan. Itse keskustelussa kävimme vanhemman kanssa ensiksi läpi vanhemman täyttämän vasu-lomakkeen. Keskustelua riitti ja asioita tuli myös lomakkeen aiheiden vierestä. Siirryttäessä henkilökunnan täyttämään lomakkeeseen eli minun täyttämäni, olimme jo melkein kaikki asiat käyneet läpi vanhemman lomakkeen aikana, vaikka lomakkeet olivat sisällöltään erilaiset. Henkilökunnan lomake toimi tässä tilanteessa siis vain muistilappuna, että kaikki asiat tuli käytyä läpi. Itsellä jäi hyvä kokemus lomakkeiden käytöstä ja mielestäni kaikki tärkeät asiat tuli käytyä läpi.

Neljä viidestä tekemästani lomakkeesta on käytössä päiväkotitilkkutäkissä. Kaikki uudistamani vasu-keskustelulomakkeet ovat syrjäyttäneet vanhat lomakkeet, ainoastaan Lapsen oma-sivu-lomake (Liite 7) on kokonaan jätetty käyttämättä.

Lapsen omassa sivussa tarkoituksena oli, että lapsen mielipide tulisi esille lapsen itse piirtämänä, valokuvina tai vanhemman kirjaamana. Työntekijät kokivat, ettei lomake sellaisenaan ole riittävä, jos haluaa lapsen äänen kuuluviin. Lomakkeessa tulisi olla selkeät kohdat, joita lapsi saisi miettiä ja vastata niihin. Päiväkodin henkilökunta on

suunnitellut lapsilta kerättävää palautetta, joka koottaisiin aina keväisin. Palaute olisi henkilökunnan kirjaama, etteivät vanhemmat pääsisi kaunistelemaan lapsensa sanoja. Lomakkeita on käytetty nyt päiväkodissa noin neljä kuukautta ja aivan huhtikuun lopussa, 30.4.2014, sain tarkemman arvioinnin lomakkeista kaikilta päiväkodin työntekijöiltä yhteisesti sähköpostilla (Liite 9). Päiväkodin työntekijät olivat pohtineet arvioinnin yhdessä ja yksi heistä laittoi sen minulle sähköpostitse.

Palautteen ensimmäisenä kohteena olivat lomakkeiden ikäraajat. Henkilökunnan mukaan ikäraajat lomakkeisiin on muutettu 2-3-vuotiaat sekä 4-6-vuotiaat, kun ne olivat uudistamissani lomakkeissa alle 3-vuotiaat sekä 3-5-vuotiaat. Uudet ikäraajat siksi, että päiväkotiiin ei oteta alle 2-vuotiaita ja jotkut ei esikoulussa olevat lapset saattavat olla jo 6-vuotiaita.

Uudistamissani henkilökunnan lomakkeissa ei myöskään oltu huomioitu, osaako lapsi jo kynäotteen, käтisydestä kyllä on maininta, mutta kynäotteesta ei. Kynäotteen havainnoiminen etenkin esikouluiän lähestyessä on tärkeää, joten tämä kohta olisi kyllä pitänyt lomakkeessa ehdottomasti olla. Myöskään motivaatiosta kädentaitoihin ei ole henkilökunnan lomakkeessa puhetta.

Henkilökunta toivoi palautteessa myös, että lomakkeissa olisi ollut hyvä ottaa puheeksi myös kestävyys motorisissa taidoissa, koska päiväkodista kävellään paljon lähiympäristöön. Myös työrauhan antaminen olisi hyvä mainita lomakkeissa, jollain tavalla.

Vaikka muutosajatuksia lomakkeiden käytön ohessa henkilökunnalta onkin tullut, ovat he palautteen mukaan tyytyväisiä lomakkeisiin. Palautteessa henkilökunta on kiitollinen, että joku sai aikaiseksi uudistaa heidän käytössä olevat vasu-lomakkeet, koska ovat sitä melko kauan jo pohtineet. Yleisesti lomakkeet ovat henkilökunnan mukaan nopeuttaneet hurjasti työntekijöiden ajatus- ja kirjoitustyötä koskien vasu-keskusteluja. Ennen näitä uudistettuja lomakkeita työntekijät ovat kirjoittaneet keskustelun jälkeen tekstinkäsittelyohjelmalla puhtaaksi keskusteluissa käydyt asiat. Henkilökunta kertoo, että nyt he voivat jatkaa lomakkeiden käyttöä ja tehdä tarvittavat, pienet muutokset käytön ohessa.

Vanhemmilta en vanhempien täyttämistä lomakkeista saanut palautetta. Henkilökunnan kanssa kävimme vanhempien täyttämää vasu-lomaketta läpi ja kaikki totesimme, että pitkä se on ja paljon kysymyksiä, mutta kaikki kysymykset ovat tärkeitä, eikä

oikein mitään voi jättää pois. On sitten vanhempien harkinnassa haluavatko/jaksavatko he vastata kaikkiin kysymyksiin.

Vanhemmalta, jonka kanssa ehdin käydä vasu-keskustelun ennen kuin jäin pois kyseisestä päiväkodista, antoi hän ainakin hyvää palautetta lomakkeista ja oli tyytyväinen, että lapsen asioista ollaan kiinnostuttu niin kokonaisvaltaisesti ja lapsen arkea tulee käydyksi monelta kantilta. Heidän perhe oli juuri vasta aloittanut ”päiväkotielämän” eli heidän ensimmäinen lapsi oli ensimmäisessä päiväkodissa, eikä heillä siis ollut aikaisempaa kokemusta vasu-keskustelusta. Vanhempia on paljon erilaisia ja siksi palaute myös vanhemmilta olisi ollut kiva saada.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli uudistaa päiväkotitilkkutäkin vasu-lomakkeita. Henkilökunta toivoi mielekkäämpiä, selkeämpiä ja käyttökelpoisempia lomakkeita. Kehittämistyöni edetessä, huomasin, että on kovin vaikea saada luonnosteltua juuri sellainen lomake, joka täyttää kaikkien, pienenkin työyhteisön, toiveet.

Vasu-lomakkeita tehdessä oli tärkeää miettiä, että niin vanhempien kuin henkilökunnan lomakkeissa tulivat esiin kaikki tärkeä ja olennainen lapsen kehityksestä ja arjesta. Lomakkeiden sisältöä suunniteltaessa oli tärkeää pitää mielessä myös vanhempien ja henkilökunnan kyselylomakkeiden sisällöt ja vastata mahdollisimman hyvin heidän toiveisiinsa.

Vasu-lomakkeiden sisältö tuli olla sellainen, että tärkeät asiat tulisi keskusteltua vanhempien kanssa. Lomakkeiden laatijana olikin tärkeä miettiä, mitkä ovat vasu-lomakkeiden tavoitteet. Tärkeää oli miettiä myös niin lomakkeiden laatijan kuin päiväkodin henkilökunnan, miten vasu-lomakkeissa esille tulleet asiat siirtyisivät keskusteluista osaksi päiväkotitoimintoja tai kotiarkea.

Olemme yhdessä Tilkkutäkin henkilökunnan kanssa tarkkaan miettineet vasu-lomakkeiden kysymysten asettelua ja lomakkeiden sisältöä. Lomakkeita ja kysymyk-

siä on muokattu muutamaaan otteeseen ennen kuin lomakkeet saivat tämän hetkisen muotonsa. Lomakkeiden sisältö elää vieläkin, nyt kun lomakkeet on saatu kunnolla osaksi päiväkotiarkea ja vasu-keskusteluja.

Tarkoitukseni oli arvioida lomakkeita myös itse, kun tein töitä kyseisessä päiväkodissa. Toki olisin tuolloin saanut arvion lomakkeista myös työkavereiltani. Kevät toi kuitenkin mukanaan uusia tuulia, joita en vielä opinnäytetyötä aloittaessani tiennyt. Vaihdoin työpaikkaa 1.3.14 alkaen, joka osaltaan hankaloitti opinnäytetyöni etenemistä. Nyt oma arviointi jäikin olemattomaksi, samoin vastapuhelu työntekijöiden kanssa, joka työn alkuvaiheessa oli aktiivista. Vasu-keskustelut olivat juuri käynnistymässä, kun jäin työstä pois. Siksi ehdinkin käyttää lomakkeita vain kerran yhden lapsen perheen osalta. Olen saanut arvioinnin lomakkeista sähköpostitse huhtikuun lopussa päiväkodin työntekijöiltä, entisiltä kollegoiltani. Lomakkeet tulevat varmasti vielä hakemaan lopullista muotoaan, mutta ensimmäinen askel päiväkodin uusien lomakkeiden eteen on nyt tehty.

Vasu-lomakettakin tärkeämpää vasu-keskusteluissa mielestäni on itse vuorovaikutusprosessi työntekijän ja lapsen vanhemman välillä. Vuorovaikutukselle luodaan pohjaa jo, kun perhe tulee tutustumaan ensi kertaa päiväkotiin, miten perhe kohdataan lapsen aloittaessa päiväkotiä. Avoimen ja hyvän vuorovaikutussuhteen luominen jatkuu joka päiväkotipäivä. Hyvän vuorovaikutuksen hedelmällisyyden pohjana on luottamus. Luottamus rakentuu pikku hiljaa päiväkotiarjen edetessä. Riittävä aika kuulla vanhempia päiväkotiarjen kiireessä luo luottamusta vanhempien ja henkilökunnan välille. Vanhemmille on tärkeä saada tunne, että heitä kuunnellaan ja heidän lapsestaan huolehditaan ja ollaan oikeasti kiinnostuneita lapsen kehityksestä ja arjesta.

Lapsen vasu-lomakkeet käydään läpi vanhempien kanssa vasu-keskustelussa. Lomake, jonka vanhemmat lapsen arjesta täyttävät, on annettu vanhemmille jo hyvissä ajoin ennen keskustelun ajankohtaa. Henkilökunnalla on käytössä oma havainnointilomake. Aikaa itse keskustelulle on varattava riittävästi. Keskustelun tulee olla rauhallinen tilanne, jotta vanhemmille tulee tunne, että nyt on aikaa keskustella. Keskustelu tulee olla kasvatuskumppanuutta kunnioittavaa. Henkilökunnan vuorovaikutustaidot nousevat keskustelussa avainasemaan. Keskustelun lomassa tai lopussa kirja-

taan asiat, jotka lapsen arjesta keskustellessa ovat nousseet esiin ja johon toivotaan erityistä huomiota tulevaisuudessa. Ylös voidaan kirjata myös tavoitteet jatkoa ajatellen. Vasu-keskusteluissa lomakkeet ovat mielestäni kuitenkin vain apuna ja tukena. Kirjallinen osuus lapsen vasu-keskustelussa on pohja varsinaiselle vuorovaikutukselle. Keskustelussa jutellaan myös paljon muuta tärkeää lapsen arjesta kuin juuri se, mitä niin vanhemman täyttämä kuin henkilökunnankin täyttämä lomake sisältää.

Vaikka päiväkotitilkkutäkissä työvuorojenkin avulla on pyritty antamaan jokaiseen päivään vanhemmille mahdollisuus keskustella lapsen asioista, kokevat vanhemmat silti, että etenkin vasu-keskusteluissa heillä on aikaa rauhassa jutella lapsen päiväkotiarjesta. Tärkeää vasu-keskusteluissa olisi, että vanhemmat kokevat itsensä tasavertaisina keskustelijoina lapsen asioissa. Myös henkilökunnalla on paljon opittavaa lapsen asioissa vanhemmilta. Tärkeää keskusteluissa on, että valta-asemaa ei kummallakaan osapuolella keskusteluissa ole, vaan keskusteluissa kohdataan toinen tasavertaisena. Kasvatuskumppanuuden ideana onkin tasavertainen asiantuntijuus lapsen asioissa. Tämä on haaste myös henkilökunnalle, että henkilökunta osaa nähdä ja kuulla erilaisten perheiden erilaiset tarpeet ja kuulla, mitä perheillä oikeasti on sanottavaa. Lapsen asiat saattavat näyttäytyä hyvinkin erilaisina päiväkodissa ja kotona.

Vasu-lomake on vain yksi osa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lomakkeiden tarkoitus on olla apuna ja tukena käydessä keskustelua henkilökunnan ja vanhemman välillä.

7.1 Ammatillinen kehittyminen

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä ja mielenkiintoinen prosessi. Itselläni on kokemusta varhaiskasvatuskeskusteluista niin työntekijänä kuin äitinäkin. Opinnäytetyötä tehdessäni uskon kehittyneeni molemmilla saroilla ja saanut keskusteluihin uusia näkökulmia pöydän molemmille puolille. Onkin ollut mielenkiintoista pohtia asioita niin työntekijän kuin vanhemman näkökulmasta.

Minulla oli siis vasu-keskusteluista jo aiemmin jonkin verran tietoa, mutta nyt paneutuessani asiaan tosissaan, tuli vastaan asioita, jotka piti ottaa huomioon, joita ei tullut

aikaisemmin mieleenikään. Pelkästään asioiden, esimerkiksi motorisen kehityksen ja kädentaitojen, mahdollisimman kattava huomioiminen, antoi haastetta. Myös vanhempien vasu-lomakkeessa asiat tuli esittää niin, että ne varmasti kaikki vanhemmat ymmärsivät ja niin, että myös kotoa saataisiin lapsen arjesta kaikkien vanhempien kohdalta mahdollisimman kattava kokonaisuus. Kysymyksiä tuli paljon ja vanhempien vasu-lomake saattaa jopa pelästyttää osan vanhemmista, mutta tulimme päiväkodin henkilökunnan kanssa siihen tulokseen, että kaikki kysymykset olivat oleellisia.

Vaikka aiemmin kirjoitinkin, etten halunnut kyselylomakkeita suunnitellessa mitenkään vertailla itse uudistamaani ja uudistuksen alla olevaa lomaketta, jälkepäin ajateltuna, henkilökunnan kyselylomakkeeseen olisin voinut tehdä myös vertailua lomakkeiden välille. Tärkeää olisi ollut kysyä ainakin, mitkä ovat parhaimmat kohdat uudistuksen alla olevassa lomakkeessa ja, mitä ihan ehdottomasti henkilökunta lomakkeesta haluaa muuttaa. Oma työtäni helpotti kovasti, että työskentelin kyseisessä päiväkodissa ja saatoinkin kysellä päivittäin opinnäytetyöhöni liittyviä kysymyksiä. Haastavampaa olisi ollut uudistaa lomakkeita ulkopuolisena. Henkilökohtaisen työkokemukseni takia uskonkin, että lomakkeista tuli heti käyttökelpoiset ja lomakkeet otettiin heti päiväkodin käyttöön.

Opinnäytetyön tekovaiheessa pidin itse ensimmäisiä kertoja vasu-keskusteluita, jotka opettivat, että parhaassa tapauksessa, vasu-lomakkeet ovat vain muistilappuina ja keskusteluiden ”turva”, josta voi tarkistaa, että kaikki tärkeä on tullut keskusteltua. Vasu-keskustelussa itse vuorovaikutustapahtuma on tärkein ja se, että vanhemman ja työntekijän välille syntyy hyvä, avoin ja luottamuksellinen suhde.

Olisin saanut työstäni entistä enemmän irti, jos en olisi vaihtanut melko yllättäenkin työpaikkaani melko erilaiseen työkuvaan, vaan olisin jatkanut yhteistyöpäiväkodin työntekijänä. Koenkin, että työpaikanvaihdos hankaloitti työn valmistumista paljon. Erityisesti harmittamaan jäi, etten saanut enempää omakohtaista kokemusta lomakkeiden käytöstä. Olen toki tyytyväinen, että opinnäytetyö on nyt tässä vaiheessa ja lomakkeet ovat pääosin päiväkodin käytössä ja syrjäyttäneet vanhat lomakkeet. Lomakkeissa harmittamaan jäi, ettei lapsen ääntä saatu enempää esille, vaan Lapsen oma sivu-lomake ei löytänyt paikkaansa Tilkkutäkin lomakkeissa. Onneksi päiväkodilla oli toisia suunnitelmia lapsen äänen kuulemiselle. Lapsen ääni, kun on mielestäni tärkein ääni päiväkotiarjessa. Harmittamaan jäi myös, että itsestään selvyyskysä

oli jäänyt lomakkeista pois, jotka oli huomattu vasta nyt, kun lomakkeita oli ehditty hetki käyttää. Kun esittelemäni muutokset ja arvioinnissa saadut muutosehdotukset olisi tehty, mielestäni lomakkeita voisi ehdottomasti käyttää myös muissa päiväkodeissa, koska ovat kattavat ja helppokäyttöiset.

Opinnäytetyö on ollut opettavainen prosessi. Opinnäytetyö on iso kokonaisuus ja vaatii paljon työtä. Itselleni haastetta on tuonut, että opinnäytetyötä aloittaessani olin juuri mennyt uuteen työhön kyseiseen päiväkotiin ja opinnäytetyön työstämisen ohessa opettelini uutta työtä sekä tein myös johtajuusharjoittelua. Minulla oli ollut jo ennen tätä aihetta myös muutamia muita aiheita, jotka eivät olleet onnistuneet, joka osaltaan haastoi aloittamaan työskentelyn tämän aiheen parissa.

Ensimmäinen suunnitelmani oli saada opinnäytetyö joulukuksi 2013 valmiiksi. Kun en saanutkaan työtäni tuolloin valmiiksi, tuli totaalinen seinä vastaan ja oli todella vaikeaa saada kiinni taas ajatuksesta saattaa työ valmiiksi. Tauon jälkeen, kun aloin lukea siihen asti tehtyä työtäni, teki mieli aloittaa työ kokonaan alusta, mutta rajallisen ajan takia, olin viisas, enkä sitä tehnyt. Jälkeenpäin ajateltuna, uudelleen aloittamisessa ei olisi ollut mitään järkeä.

Myöhemmin keväällä, opinnäytetyön loppuvaiheilla tuli taas uudet haasteet, kun vaihdoin taas työpaikkaa ja nyt työnkuvani ei palvellut opinnäytetyön tekoa. Olin onneksi ennen uuden työn aloittamista saanut juuri lomakkeet valmiiksi ja ehdin itse käyttää niitä päiväkodin työntekijöistä ensimmäisenä yhden perheen kohdalla. Kukaan muu päiväkodin henkilökunnasta ei ehtinyt lomakkeita käyttää ennen kuin jäin pois työstä päiväkodista.

Aikaa opinnäytetyön tekemiseen tuntui myös olevan aivan liian vähän. Päivät kuluvat ihan liian nopeaan. Kaksi pientä lasta ja uusi työ tuntuivat vievän tekijästä kaikki voimat. Ongelmanani on myös aina ollut rajatun aiheen sisällä pysyminen. Vielä viimeistelyvaiheessa olisi tehnyt kovasti mieli tutustua uusiin teoksiin ja tarkastella työtäni uusista näkökulmista. Työn rajaamisen kanssa on siis pitänyt tehdä itsensä kanssa kovasti työtä, pitäen mielessä myös rajallisen aikatauluni. Heti alkuvaiheessa tekemäni sisällysluettelon runko on ollut oiva apuväline rajaamiseen. Niin sisällys-

luettelon rungon kuin muutenkin koko opinnäytetyöskentelyssä, iso apu on ollut muiden opinnäytetöiden lukeminen.

7.2 Jatkoa opinnäytetyölleni

Opinnäytetyötä tehdessä, on tullut ideoita, miten opinnäytetyötä olisi voinut laajentaa. Olisi mielenkiintoista käydä tarkempaa keskustelua tämän hetkisistä, uudistetuista lomakkeista ja muokata ne käytössä havaittujen muutostoiveiden mukaisiksi. Jatkoa tälle opinnäytetyölle olisi myös se, että uudistaisi tällä hetkellä päiväkodissa käytössä olevat esikouluikäistenkin lomakkeet. Myös niistä henkilökunnalla oli toive, että ne jossain vaiheessa muokataan mielekkäämmiksi, koska ovat nyt melko haasteelliset täyttää. Sisällöltään nykyiset esikouluikäisten lomakkeet ovat todella kattavat, päiväkodin henkilökunnan mukaan liiankin kattavat. Eri osa-alueisiin on paneuduttu todella pikkutarkasti. Täyttäjällä saa tarkasti miettiä, ettei arvioi päällekkäisiä asioita. Lomakkeiden täyttäminen on myös haasteellista, koska arviointi koodit ovat haasteelliset, jopa hieman hankalat ymmärtää ja vastaamistilaa avoimille vastauksille on jätetty todella vähän. Esikouluikäisten lomakkeiden kehittämiseen ei edes tarvittaisi enää kyselylomakkeita vanhemmille tai työntekijöille, vaan nyt päämääränä olisi lomakkeiden ulkoasu. Esikouluikäisten lomakkeiden sisältö, kun on melko tarkasti määritelty, mitä esikoululaisen tulisi osata ja mitä ei.

Jatkoa opinnäytetyölle olisi kehittää myös lomake, joka toisi lapsen äänen enemmän esille. Kehittämäni lomake, lapsen oma sivu (Liite 7), ei ole päiväkotitilkkutäkin käytössä. Päiväkodin työntekijät kokivat, ettei se ollut riittävän kattava tuomaan esiin lapsen mielipidettä ja, että vanhemmat pääsisivät kaunistelemaan lapsen sanoja. Niin vanhemmat kuin henkilökuntakin toivoivat kyselylomakkeissa, että lapsen ääni tulisi esille vasu-keskusteluissa esimerkiksi haastatteleamalla lasta. Lomakkeiden uudistaminen ei korostanut lapsen ääntä entisestään. Onneksi henkilökunnalla oli ideoita saada lapsen ääni enemmän kuuluviin. Omasta mielestäni lapsen ääni on kuitenkin se tärkein ääni päiväkodin arjessa.

Yhdessä, yhdessä, yhdessä, yhdessä on niin mukavaa.

Yhdessä, yhdessä, yhdessä paljon aikaan saa.

Yhdessä voi leikkiä ja näytelmiä keksiä

tai satuja lueskella tai tehdä läksyjä.

Yhdessä voi kerätä pilviä ja sieniä tai hoitaa kissanpoikasia,

harmaita ja pieniä.

Yhdessä voi seikkailla, yhdessä voi haaveilla.

Yksinään ei yksikään, paljon pysty tekemään.

On lystiä, kun ystäviä ollaan keskenään.

Yhdessä, yhdessä, yhdessä on niin mukavaa.

Yhdessä paljon aikaan saa.

Kaarina Helakisa

LÄHTEET

- Einon, D. & Tanner, K. 1999. Kehittyvä ja onnellinen lapsi. Espoo: Weilin Göös.
- Helenius, A., Karila, K., Munter H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoitossa. Juva: Ws Bookwell Oy.
- Hiltula, M. 2012. Varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeiden kehittäminen Kankaanpään kaupungille. AMK-opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/40247/hiltula_mari.pdf?sequence=1
- Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.
- Hujala-Huttunen, E. & Nivala, V. 1996. Yhteistyö päivähoitossa. Kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa. Oulu: Oulun yliopisto.
- Järvinen, M., Laina, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Karistan kirjapaino Oy.
- Kanninen, K & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva: PS-kustannus.
- Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Stakes.
- Kaskela, M. & Välimäki, A-L. 2006. Varhaiskasvatus, Tietoa pienten lasten vanhemmille. Viitattu 29.11.2013. www.thl.fi
- Kekkonen M. 2008. Mitä sääntöjä tai lakeja tulisi huomioida lapsihavainnoinnissa? Viitattu 14.11.2013. <http://www.sosiaaliporssi.fi/fi-FI/konsultointi/varhaiskasvatus/kysymys/?groupId=3ef9cfd1-6932-4c1d-8090-87ef3c6776ce&announcementId=4040b511-e1bd-41b4-9eb2-3b56f72d869a#.UoUkK-InWEk>
- Laki lasten päivähoitosta. 19.1.1973/ 36.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Lehtinen, T. Kasvatuskumppanuus- kumppanuus maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa. Viitattu 14.11.2013.
http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwanda.uef.fi%2Ftkk%2Fliferay%2Fprojektit%2Fmonikko%2FKASVATUSKUMPPANUUS.pdf&ei=DGNfU5ukNYaX4gSirYDgDQ&usg=AFQjCNEdWyXHKbABdD7_XRyrgJwrmLpYyQ&bvm=bv.65397613,d.bGE
- Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. Viitattu 3.5.2014. <http://www.mll.fi/>
- Mikkola, P. & Nevalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Saarijärvi: Offset Oy.

Niekka, S. 2010. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatuslomake. Kasvatuskeskustelulomakkeen kehittäminen päiväkodissa. AMK- opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24257/Niekka_Sinikka.pdf?sequence=1

Nummenmaa, AR. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY.

Tanner, K. 1999. Kehittyvä ja onnellinen lapsi. Espoo: Weilin+Göös.

Vasu. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Stakes.

Vasu. 2013. Päiväkoti Tilkkutäkin varhaiskasvatussuunnitelma. Uusikaupunki.

Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus, erityinen elämänvaihe. Helsinki: Wsoy.

LIITE 1

Tervehdys Tilkkutäkin lasten vanhemmat!

Opiskeluni sosionomiksi ovat loppurutistusta vaille valmiit. Viimeisenä työnä on opinnäytetyö. Opinnäytetyöni aiheena on tehdä uudistunut vasu- (varhaiskasvatussuunnitelma) lomake, joka ikävuodelle omansa, päiväkotitilkkutäkin käyttöön.

Jokaisen päivähoitossa olevan lapsen osalta käydään vuosittain varhaiskasvatustilkkutäkin kanssa. Tapaamisessa lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma, jossa kuvataan hänen kasvua, kehitystä ja oppimistaan. Lapsen vasu ohjaa ryhmän toiminnan suunnittelua ja toteutusta sekä antaa lapsikohdaista tietoa kunkin lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista.

Tarkoitukseni on suunnitella lomakkeet yhteistyössä teidän vanhempien ja Tilkkutäkin henkilökunnan kanssa. Seuraavalla sivulla on teille vanhemmille tarkoitettuja kysymyksiä, joihin voitte vastata nimettömänä. Toivon teiltä ideoita ja mielipiteitä, mitä tulisi ottaa huomioon uusia lomakkeita suunnitellessa. Oikeita ja väärä vastauksia ei ole. Toivon, että mahdollisimman moni teistä vastaisi, että tulevissa lomakkeissa voitaisiin vastata toiveisiinne.

Lomakkeet voitte palauttaa Tilkkutäkin postilaatikkoon (kirkon puoleisen piha-ortin luona seinässä) tämän viikon, viikko 45, aikana.

Kiitos vastauksistanne!

Terv. Pauliina Paju

Mistä on pienet tytöt tehty, mistä on pienet tytöt tehty?

Sokerista kukkasiista inkivääristä kanelista;

Niistä on pienet tytöt tehty !

Mistä on pienet pojat tehty, mistä on pienet pojat tehty?

Etanoista samakoista koiranhännän tupsukoista

Niistä on pienet pojat tehty !

1. Miksi vasu-keskusteluja mielestänne pidetään?

2. Kertokaa 3 tärkeintä asiaa, jotka haluaisitte vasu-keskusteluissa käytävän läpi?

1. _____

2. _____

3. _____

3. Miten haluaisitte, että vasu-keskusteluissa otettaisiin huomioon

vanhempien näkökulma _____

lapsen näkökulma _____

ammattillinen näkökulma _____

4. Miten keskusteluissa esille tulleet asiat tulisi näkyä lapsenne päivähoidossa?

5. Kuinka usein haluaisitte, että vasu-keskusteluja käytäisiin?

LIITE 2

KYSELYLOMAKE PÄIVÄKOTI TILKKUTÄKIN HENKILÖKUNNALLE

1. Mainitse kolme tärkeintä asiaa, jotka haluaisit nostaa esille vanhempien kanssa käytävässä vasu-keskustelussa?

2. Miten vasu-keskusteluissa pitäisi tulla esille

vanhempien näkökulma _____

lapsen näkökulma _____

ammattillinen näkökulma _____

3. Miten hyödynnät keskusteluissa lapsesta esille tulleita asioita työssäsi ja miten se näkyy päiväkodin arjessa?

4. Kuinka usein haluaisit, että vasu-keskusteluja käytäisiin?

Kiitos vastauksistasi 😊

LIITE 3

LAPSEN

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Alle 3 -vuotiaalle

Suunnitelman tarkoituksena on koota vanhempien asiantuntemus lapsestaan sekä päivähoidon tiedot ja kokemus yhteen. Yhteisenä tavoitteenamme on, että lapsenne voisi päivähoidossa mahdollisimman hyvin. Toivomme teidän täyttävän tämän lomakkeen rauhassa kotonanne ja palauttavan sen päivähoitoon ennen keskustelua. Tarvittaessa voitte jatkaa kääntöpuolelle.

On hyvä miettiä ennen keskustelua ne asiat, joista haluatte erityisesti puhuttavan.

Kaavakkeen tiedot ovat luottamuksellisia.

Lapsen nimi _____ Synt.aika _____

Lapsen perheeseen kuuluvat _____

LAPSEN HYVINVOINTI

Kuvaile lastasi; luonteenpiirteitä ja vahvuuksia

Millaiset ruokailutavat ja -tottumukset lapsella on? Millaisia ruokia lapsi kotona syö? Mitkä ovat lapsen lempiruokia, mistä ei pidä? Miten syöminen sujuu?

Wc-käynnit: avun tarve, ilmaiseeko tarpeen, käyttääkö vaippaa?

Nukkuminen: miten nukkuu, nukahtamistavat, päiväunen tarve, unilelu ym.

Pukeminen / Riisuminen: avun tarve, pukeeko/riisuuko vaatteet itse? Hikoileeko, paleleeko?

KIELENKEHITYS

Sanooko lapsi sanoja, puhuuko lauseita? Mitä sanoja lapsi jo osaa ja mitä on opettelemassa, onko lapsella jokin oma ilmaisu jollekin tietyille sanoille?

Miten lapsi ymmärtää puhetta? Ymmärtääkö selkeät lauseet, ohjeet, sadut? Ottaako osaa keskusteluun? Minkälaisista loruista, lauluista ja saduista lapsi pitää? Jaksaaako kuunnella lyhyitä satuja?

SOSIAALISET TAIDOT

Kerro lapsesi leikeistä. Mitä lapsi leikkii? Millä leluilla mieluiten leikkii? Miten lapsi keskittyy leikkiin tai tehtävään? Leikkikaverit? Viihtyykö yksin? Vaaditaan-ko leikkiin aikuisen läsnäoloa?

Rinnakkais- ja yhteisleikit toisten lasten kanssa: Miten ottaa toiset huomioon leikeissä ja peleissä, lelujen jakaminen, vuoron odottaminen, erimielisyyksien ratkaiseminen, omatoimisuus, sääntöjen noudattaminen?

Mitä lapsi katsoo televisiosta? Pelaako konsolipelejä? Paljonko lapsi viettää aikaa ruudun ääressä?

Miten lapsi ilmaisee tunteitaan? Miten lapsi ilmaisee omaa tahtoaan? Miten lapsi reagoi pettymyksiin? Miten tilanteessa toimitaan kotona, miten toivoisitte toimittavan päivähoitossa?

Miten lapsi suhtautuu uusiin tilanteisiin? Miten lapsi suhtautuu toisiin lapsiin ja aikuisiin?

MOTORINEN KEHITYS

Millaisesta liikkumisesta lapsi pitää? Mitkä ovat lapsen tämän hetkiset taidot? Kestävyys; jaksako kävellä, juosta? Kuinka paljon lapsi ulkoilee ja miten?

KÄDEN TAIDOT

Pitääkö lapsi piirtelystä/ askartelusta? Piirtääkö esittäviä teoksia? Kynäote, kätisyys, saksilla leikkaaminen? Minkä kokoisia palapelejä lapsi tekee? Millaisia pelejä pelaa?

RAKKAUS JA RAJAT

Mikä on lapsellesi tärkeää kotona/ päivähoitossa? Miten lapsi omien sanojensa mukaan viihtyy päivähoitossa?

Mikä on tärkeää perheessänne? Mitä pidätte tärkeänä lapsenne kasvatuksessa? Mitä pidät haastavana vanhemmuudessa ja lapsesi kasvatuksessa?

Missä tilanteissa asetatte rajoja? Miten noudatatte niitä?

Missä lapsesi tarvitsee tukea ja ohjausta?

Miten toivotte kasvattajan suhtautuvan lapseenne? Millaista yhteistyötä toivotte?

LIITE 4

ALLE 3- VUOTIAS PÄIVÄKOTI TILKKUTÄKISSÄ

Päivämäärä ____ . ____ .20 ____

Lapsen nimi _____

LAPSEN PÄIVITTÄISET TOIMINNOT

	Kyllä	Harjoittelee	Ei vielä
1. Hahmottaa hoitopaikan päivärytmin	☐	☐	☐
2. Osaa ilmaista WC:n tarpeen	☐	☐	☐
3. Oppinut kuivaksi	☐	☐	☐
4. Pukee ja riisuu itse (avustetusti)	☐	☐	☐
5. Osaa huolehtia omista tavaroista	☐	☐	☐
6. Syö itse	☐	☐	☐
7. Juo mukista	☐	☐	☐
	Nukkuu päivittäin	Satunnaisesti	Ei koskaan
8. Päivälepo	☐	☐	☐

Lisätietoja: _____

Näin sovimme vanhempien kanssa: _____

KIELELLISET VALMIUDET

	Yleensä aina	Vaihtelevasti/	Ei vielä
		Harjoittelee	
1. Tunnistaa tunteita ja opettelee nimeämään niitä	☐	☐	☐
2. Ilmaisee oman tahdon	☐	☐	☐
3. Ottaa katsekontaktin vuorovaikutuksessa	☐	☐	☐
4. Pystyy irrottautumaan vanhemmistaan	☐	☐	☐
5. Toimii selkeiden ohjeiden mukaan	☐	☐	☐
6. On kiinnostunut saduista ja kertomuksista	☐	☐	☐
7. Puhe on ymmärrettävää	☐	☐	☐
8. Nimeää asioita	☐	☐	☐

Lisätietoja: _____

Näin sovimme vanhempien kanssa:

SOSIAALISET TAIDOT**Kyllä****Vaihtelevasti****Ei vielä**

1. Tulee päivähoidon mielellään	☐	☐	☐
2. Hakeutuu toisten lasten ja aikuisten seuraan	☐	☐	☐
3. Ymmärtää yksinkertaisia sääntöjä	☐	☐	☐
4. Uskaltaa näyttää tunteensa	☐	☐	☐
5. Hakee tarvittaessa aikuisen lohdutusta/tukea/apua	☐	☐	☐
6. Kestää pettymyksiä	☐	☐	☐
7. Osaa leikkiä yksin	☐	☐	☐
8. Osaa leikkiä toisten lasten kanssa	☐	☐	☐
9. Osaa odottaa omaa vuoroaan	☐	☐	☐
10. Pitää puolensa ristiriitatilanteissa	☐	☐	☐

11. Millaisia leikkejä lapsi leikkii? Kenen kanssa lapsi leikkii?

Lisätietoja: _____

MOTORISET TAIDOT

	Kyllä	Harjoittelee	Ei vielä
1. Juoksee	☐	☐	☐
2. Jaksaa kävellä	☐	☐	☐
3. Hyppii	☐	☐	☐
4. Ryömiä/ konttaa/ kierii	☐	☐	☐
5. Potkii ja heittää palloa	☐	☐	☐
6. Kiipeilee	☐	☐	☐

Lisätietoja: _____

Näin sovimme vanhempien kanssa: _____

KÄDEN TAIDOT

1. Kätisyys

Oikea**Vasen****Vaihtaan****Kyllä****Harjoittelee****Ei vielä**

2. On kiinnostunut piirtämisestä

3. Leikkaa saksilla

KOGNITIIVISET TAIDOT**Kyllä****Harjoittelee****Ei vielä**

1. Tunnistaa joitakin värejä

2. Matkii laulu- ja sormileikkejä

3. Ymmärtää, käyttää lukuja 1-3

4. Tietää ikänsä ja sukupuolensa

5. Kokoaa palapelejä

6. Kokoaa torneja

7. Osoittaa/ Nimeää kehonosia

Lisätietoja: _____

Näin sovimme vanhempien kanssa: _____

LAPSEN

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

3-5 vuotiaat

Suunnitelman tarkoituksena on koota vanhempien asiantuntemus lapsestaan sekä päivähoidon tiedot ja kokemus yhteen. Yhteisenä tavoitteenamme on, että lapsenne voisi päivähoidossa mahdollisimman hyvin. Toivomme teidän täyttävän tämän lomakkeen rauhassa kotonanne ja palauttavan sen päivähoitoon ennen keskustelua. Tarvittaessa voitte jatkaa kääntöpuolelle.

On hyvä miettiä ennen keskustelua ne asiat, joista haluatte erityisesti puhuttavan.

Kaavakkeen tiedot ovat luottamuksellisia.

Lapsen nimi _____ Synt.aika _____

Lapsen perheeseen kuuluvat _____

Päivämäärä: _____

LAPSEN HYVINVOINTI

Kuvaile lastasi: luonteenpiirteitä ja vahvuuksia

Ruokailutavat: Millaiset ruokailutavat ja -tottumukset lapsella on? Millaisia ruokia lapsi kotona syö? Mitkä ovat lapsen lempiruokia, mistä ei pidä? Miten syöminen sujuu? Haarukan ja veitsen käyttö.

Wc-käynnit: omatoimisuus wc-käynneissä

Nukkuminen: millainen on lapsen levon tarve?

Pukeminen / Riisuminen: pukeeko ja riisuuko vaatteet itse? Missä tarvitsee vielä apua (napit, vetoketjut ym.)? Hikoileeko, paleleeko?

KIELELLISET VALMIUDET

Mitä ja miten lapsi kertoo päivän tapahtumista? Osaako lapsi kertoa tunteistaan ja tarpeistaan? Ottaako osaa keskusteluihin? Kertooko lapsi asioista ymmärrettävästi? Puheen selkeys: äänteet, sanajärjestys, taivutus. Osaako lapsi riimitellä ja leikitellä sanoilla?

Ymmärtääkö lapsi kuulemansa, esimerkiksi annetut ohjeet, sadut? Kuunteleeko lapsi satuja mielellään? Pystyykö jälkikäteen keskustelemaan sadusta? Onko lempisatua?

SOSIAALISET TAIDOT

Kerro lapsesi leikeistä. Mitä lapsi leikkii? Millä leluilla mieluiten leikkii? Mieluisat leikit (yhteisleikit, roolileikit, sääntöleikit, rakentelu) yksin / yhdessä? Leikkikaverit? Viihtyykö yksin? Vaaditaanko leikkiin aikuisen läsnäoloa?

Miten lapsi keskittyy leikkiin tai tehtävään? Leikin aloittaminen, lopettaminen ja kesto? Osaako lapsi huolehtia omista tavaroistaan? Siivoaako tavarat leikin jälkeen pyydettyä?

Miten ottaa toiset huomioon leikeissä ja peleissä, lelujen jakaminen, vuoron odottaminen, erimielisyyksien ratkaiseminen, omatoimisuus, sääntöjen noudattaminen? Mitkä asiat aiheuttavat ristiriitatilanteita?

Miten lapsi ilmaisee tunteitaan? Miten lapsi ilmaisee omaa tahtoaan? Miten lapsi reagoi pettymyksiin? Ymmärtääkö lapsi tekojensa seuraamukset? Miten tilanteessa toimitaan kotona, miten toivoisitte toimittavan päivähoitossa?

Miten lapsi suhtautuu uusiin tilanteisiin? Miten lapsi suhtautuu toisiin lapsiin ja aikuisiin?

Mitä lapsi katsoo televisiosta? Pelaako tietokone- / konsolipelejä? Paljonko lapsi viettää aikaa ruudun ääressä?

MOTORINEN KEHITYS

Millaisesta liikkumisesta lapsi pitää? Mitkä ovat lapsen tämän hetkiset taidot, esimerkiksi yhdellä jalalla hyppääminen, pallon heittäminen / kiinniottaminen, kuperkeikka, kävely viivaa pitkin, hiihto, luistelu, pyöräily? Kuinka paljon lapsi ulkoilee ja miten?

KÄDEN TAIDOT

Pitääkö lapsi piirtelystä / askartelusta? Mikä lasta kiinnostaa, esimerkiksi piirtäminen, askartelu, leikkaaminen, rakentelu, maalaaminen, pienet työtehtävät? Kätsisyys? Minkä kokoisia palapelejä lapsi tekee? Millaisia pelejä pelaa?

RAKKAUS JA RAJAT

Mikä on lapsellesi tärkeää kotona/ päivähoitossa? Miten lapsi omien sanojensa mukaan viihtyy päivähoitossa?

Mikä on tärkeää perheessänne? Mitä pidätte tärkeänä lapsenne kasvatuksessa? Mitä pidät haastavana vanhemmuudessa ja lapsesi kasvatuksessa?

Missä tilanteissa asetatte rajoja? Miten noudatatte niitä?

Missä lapsesi tarvitsee tukea ja ohjausta?

Miten toivotte kasvattajan suhtautuvan lapseenne? Millaista yhteistyötä toivotte?

LIITE 6

3-5 VUOTIAS PÄIVÄKOTI TILKKUTÄKISSÄ

Päivämäärä ____ . ____ .20 ____

Lapsen nimi _____

LAPSEN PÄIVITTÄISET TOIMINNOT

	Kyllä	Harjoittelee	Ei vielä
1. Hahmottaa hoitopaikan päivärytmin	☐	☐	☐
2. Siirtyminen toiminnasta toiseen onnistuu	☐	☐	☐
3. Käy omatoimisesti WC:ssä	☐	☐	☐
4. Pukee ja riisuu itse	☐	☐	☐
5. Osaa huolehtia omista tavaroista	☐	☐	☐
6. Syö siististi	☐	☐	☐
7. Käyttää veistä ja haarukkaa	☐	☐	☐

koskaan	Nukkuu päivittäin	Satunnaisesti	Ei
8. Päivälepo	☐	☐	☐

Lisätietoja: _____

Näin sovimme vanhempien kanssa: _____

Näin sovimme vanhempien kanssa: _____

Näin sovimme vanhempien kanssa: _____

MOTORISET TAIDOT

	Kyllä	Harjoittelee	Ei vielä
1. Juoksee sujuvasti	☐	☐	☐
2. Kävelee kapealla penkillä/narua pitkin	☐	☐	☐
3. Hyppää tasajalkahyppyjä	☐	☐	☐
4. Seisoo yhdellä jalalla oikea/vasen	☐	☐	☐
5. Hyppää yhdellä jalalla	☐	☐	☐
6. Kuperkeikka eteenpäin	☐	☐	☐
7. Kävelee portaita ylös ja alas vuorotahtiin	☐	☐	☐
8. Kiipeilee	☐	☐	☐
9. Palloittelu (heittäminen/ kiinniotto)	☐	☐	☐

Lisätietoja: _____

Näin sovimme vanhempien kanssa: _____

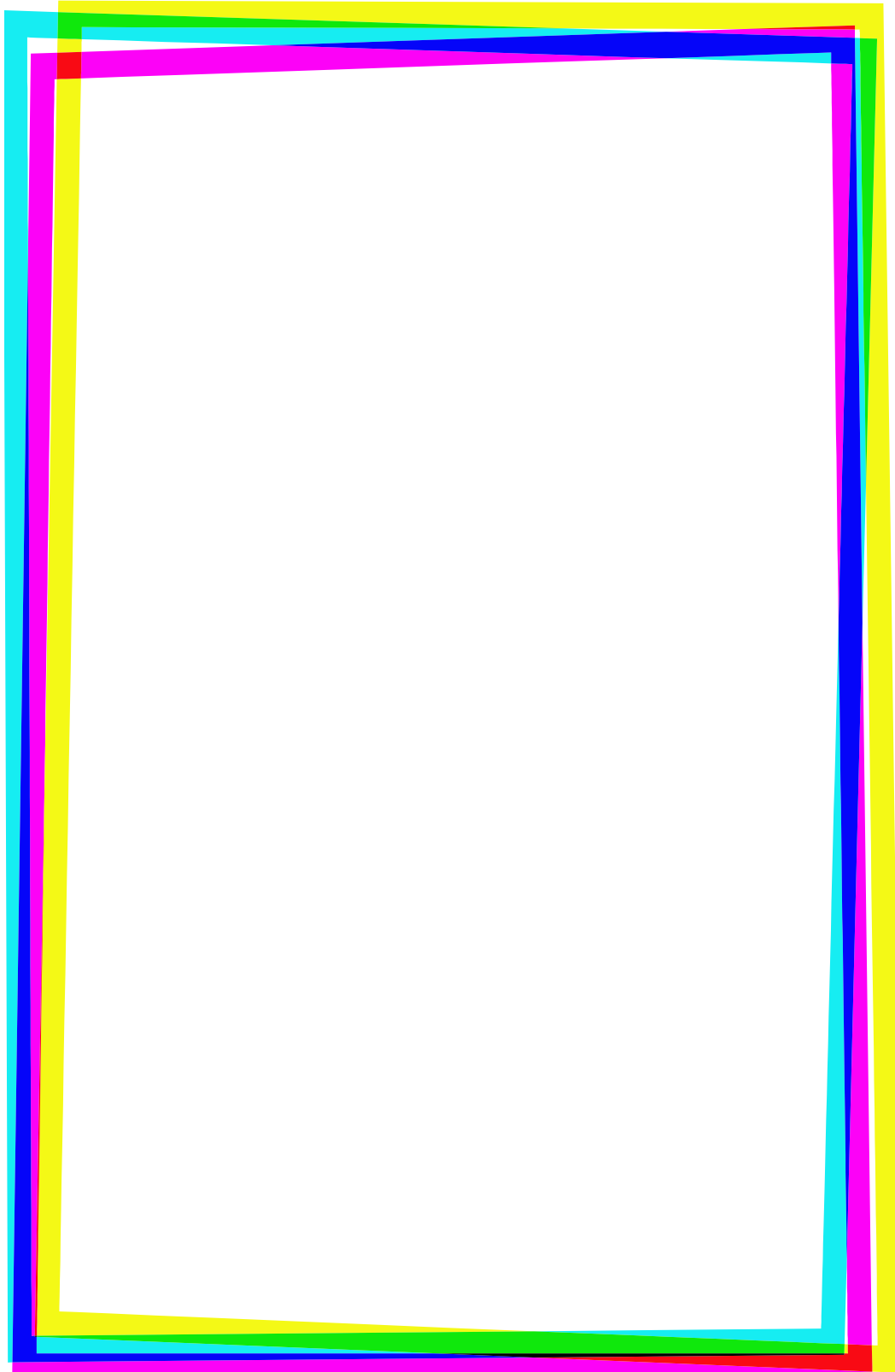
Näin sovimme vanhempien kanssa: _____

LIITE 7

Lapsen oma sivu - tällainen minä olen

Pvm: _____

Lapsen terveiset päivähoitoon piirrettynä, valokuvina ja/tai lapsen mielipide ja ajatukset vanhempien kirjaamana

TERVEHDYS JÄLLEEN TILKKUTÄKIN LASTEN VANHEMMAT!

ALLA ON YHTEENVETO VASU-KESKUSTELUUN LIITTYVÄSTÄ KYSELYLOMAKKEESTA, JONKA TEILLE TEETIN LOPPUVUODESTA, KOSKIEN OPINNÄYTETYÖTÄNI.

Nyt yhteenveto on vihdoinkin laadittu ☺ Iso kiitos vielä kaikille teille vastanneille. Olen pyrkinyt pitämään vastaukset mahdollisimman alkuperäisessä muodossaan.

Nämä vastaukset ovat nyt osa opinnäytetyötäni. Opinnäytteenäni teetan uudet vasu-keskustelulomakkeet Tilkkutäkin käyttöön.

Terv. Pauliina

VASU-KESKUSTELUJA MIELESTÄNNE PIDETÄÄN, KOSKA

- a. vasu-keskusteluissa saadaan yhteinen näkemys lapsen arjesta
- b. voi keskustella lapsen päiväkotiarjesta ajan kanssa
- c. kartoitetaan lapsen kehitystä
- d. saadaan tieto omasta lapsesta alan ammattilaisilta
- e. osattaisiin huomioida lapsen erityistarpeet ja puuttua niihin ajoissa
- f. vasu-keskustelut ovat kodin ja päiväkodin yhteistyötä
- g. vasu-keskustelut ovat kasvatuskumppanuutta
- h. vasu-keskustelut ovat vuorovaikutuksen edistämistä

TÄRKEIMPIÄ ASIOITA, JOITA HALUAISITTE VASU-KESKUSTELUISSA KÄYTÄVÄN LÄPI OVAT

- lapsen sosiaaliset taidot, esimerkiksi ryhmässä toimiminen, vuorovaikutustaidot
- edistyminen esimerkiksi motorisissa taidoissa
- lapsen arki päiväkodissa, lapsen arki kotona
- oppimisen tavoitteet
- lapsen vahvuudet
- mistä lapsi pitää
- huolenaiheet, mitä tulisi kehittää, tuentarpeet, miten tukea
- kehitysvaiheet, mitä pitäisi jo osata
- taidot ikätovereihin verrattuna
- kouluvalmius

HALUAISITTE, ETTÄ VASU-KESKUSTELUISSA OTETTAISIIN HUOMIOON

vanhempien näkökulmasta

- miten tukea kotona lasta
- saisi tuoda oman (vanhemman) näkemyksen esiin
- keskusteltaisiin ja kuunneltaisiin vanhempia
- toteutettaisiin vanhempien toiveita esimerkiksi miettiessä tavoitteita ja tukitoimenpiteitä

lapsen näkökulmasta

- lapsi saisi itse kertoa päiväkodin arjesta
- olisi lapsen haastattelu kotona ja päiväkodissa
- mietittäisiin asioita lapsen silmin
- kysyttäisiin, mistä lapsi pitää päiväkodissa
- tiedusteltaisiin painaako lasta jokin
- huomioidaan lapsi yksilönä ja ryhmän jäsenenä

ammattillisesta näkökulmasta

- on kaiken pohja
- tuotaisiin esiin lapsen vahvuudet ja tuen tarve
- ”tädit” kertovat, mitä lapsen päivään/ kehitykseen kuuluu tällä hetkellä
- vinkkejä kotiin
- ammatillinen näkökulma on vahva ja tärkeä
- huomioitaisiin joka ammattiryhmän osaaminen ja mielipiteet ja tietotaito tavoitteita mietittäessä

KESKUSTELUISSA ESILLE TULLEET ASIAT TULISI MIELESTÄNNE NÄKYÄ PÄIVÄKODISSA TÄLLÄ TAVOIN

- jos lapsella esimerkiksi haasteita, mietitään ratkaisuja, tapa, jolla koh- ti tavoitteita -> myöhemmin palaute
- tavoitteet näkyisivät arjessa
- asiat huomioitaisiin, mistä on keskusteltu
- usein pelkkä tiedostaminen riittää
- yksilöllinen kehitys ikäkauden mukaan huomioon
- huomioitaisiin erityistaidot ja vajaavaisuudet

HALUAISITTE VASU-KESKUSTELUJA KÄYTVÄN

- 1x vuosi
- tarvittaessa kevyempi keskustelu ½ vuoden kuluttua
- 1x vuosi riittävä, keskustelua kuitenkin päivittäin
- vähintään kerran toimikaudessa
- jos kaikki ok 1x vuosi, jos ongelmia ehkä 2x vuosi
- syksy+ keväällä kevyempi, jossa tavoitteet läpi
- 2x vuosi (syksy/kevät)

LIITE 9

30.4.2014

Juu ne ikäkaudet pitäisi olla 2-3v. ja 4-5v. ja eskareille oma (meillähän on se vanha).

Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus puuttuu lomakkeista, miten suhtautuu aikuiseen, auktoriteettiin ym.

Kädentaidoista puuttuu kynäote, Lisäksi motivaatio kädentaitoihin puuttuu, tai miten kiinnostunut on niistä ym.

Motoriset taidot: kestävyys, ja 4-5 vuotiailla voisi olla jo pallottelusta oma kohta.

Tässä nyt mitä tuli nopeasti mieleen. ja positiivista se että lomake on nopeuttanut hurjasti ajattelutyötä ja kirjoitustyötä. Tulee näin kaikki tärkeät asiat huomioitua ettei ne unohdu.

Tuo lasten ääni... ehkä se ei välttämättä riitä jos haluaa lapsen äänen kuuluviin vaan siinä pitäisi olla ehkä jo selkeitä kohtia joita lapsi miettii. Mutta mielestämme niitä ei välttämättä tähän kohtaan tarvita, näitä keskustelujahan käydään pitkin vuotta. Ennemmin voisi aina keväisin pyytää lapsilta arviointia, ja toisaalta se voisi olla hoidon aikuisten kirjaamaa, jotta vanhemmat eivät pääse "kaunistelemaan" asioita.

Toiminta ryhmässä: miten lapsi keskittyy ryhmässä omaan toimintaansa, työrauhan antaminen muille.

Mutta vaikka näitä muutosajatuksia vielä tuli, niin ehdottoman tyytyväisiä ollaan uuteen lomakkeeseen! Ei me oltais missään välissä saatu rutistettua sitä alusta asti. Nyt voi jatkaa sitä jos siltä tuntuu.

